

ՀԻՍՆ ԶԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ծ Ր Ա Ք Ի Ր

**ԱՐԵՎՄՏԱ-ՅԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՐ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ**

Լեզվի և գրականության
փակուղտեսների համար

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԳՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ո Ն

1989

31 JAN 2018

ՀԻՍՏ ՅԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Ծ Ր Ը Գ Ի Ր
ԱՐԵՎՄՏԱ-ՅԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՆՈՐ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Լեզվի և գրականության
փակույտետների համար

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1939

Հաստատված է ԽՍՀՄ ԺԿՍ կից Բարձրագույն դպրոցների Համամիութենական Կոմիտեի կողմից 28/5—33 թ.

ԽՍՀՄ ԺԿՍ
Բարձրագույն դպրոցների
Համամիութենական Կոմիտե

Ժ Բ Ը Գ Ի Բ

ԱՐԵՎՄՏԱ-ՅԵՎՐՈՂԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԼՏՄՈՒԹՅԱՆ

Լեզվի և գրականության ֆակուլտետների համար

1-ին ԲԱԺԻՆ.—ՅՐԱՆՍԻԱԿԱՆ 1789 թ. ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՄԻՑ ՄԻՆՁԵՎ ՓԱՐԻՋԻ ԿՈՍՏՈՒՆԱՆ (1871 թ.)

1. ՅՐԱՆՍԻԱԿԱՆ 1789 թ. ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՆՇՐՁԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ֆրանսիական գրականությունը հեղափոխության նախորդակին: Մեծ լուսավորիչների դերը (Վոլտեր, Դիդրո, Բոմարշե, Ռուսսո) հեղափոխության նախապատրաստման պորժում: Ռուսոյի ազդեցությունը հետագա գրականության վրա: Բերնարդեն դե Սեն-Պիեր, նրա «Բնության եռյուզները»: Սենտիմենտալ իդիլիան «Պոլ և Վերգինիայի» մեջ: Մերսյեն, վորպես հեղափոխական դրամատուրգ: Նրա «2440 թիվը» ուսուցիական վեպը և «Փարիզի պատկերները» ակնարկների զերքը: Ռետիֆ-դե-լա-Բրետոն, նրա սոցիալական ուսուցիչները:

Հեղափոխության նախորդակի գրականության մասին համառոտ ակնարկ (Պարնի, Գրեկուր): Լուվիզե Կուլյերյի «Կալանքի ֆորբլադ» և Շադելրո դե Լակլոյի «Վտանգավոր կապեր» վեպերը, վորպես նախահեղափոխական Ֆրանսիայի բարքերի պատկերներ:

Անտիկուլյան նոր վերածնությունը և նրա պատմական ֆունկցիաները: Հեղափոխական կլասիցիզմը, վորպես հեղափոխության դարաշրջանի հիմնական վոճ: Դրա նախապատրաս-

1/-28450 gr

Թարգմ. և խմբագրեց Ս. ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ

Ցեխ. խմբագիր՝ Խ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Սրբագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Դիվլիտի լիազոր՝ Ն.—2824 պատվեր № 346, տիրաժ 1000

Հանձնված է արտադրություն 14 դեկտեմբերի 1938 թ.

Ստորագրված է ապագրելու 13 մարտի 1939 թ.

Կանխավարձակում Բոտիաուտի տպարան, Մարտի փ. № 17 Օերեկան.

տուժը նախահեղափոխական տարիներին (Մորենի և Կոմյերի վոդ-
բորժուժյունները): Շենյե յեղբայրների սահգծագործությունը:
Անդրե Շենյեյի «Ոգա Կոնվենտին»: Մարի-Ժոզեֆ Շենյեյի հե-
ղափոխական գրածանները («Կարլ Զ-րդ», «Կայսր Գրաքոս», «Ժան
Կալա» և այլն) և նրանց կապը Վոլտերի պիեսների հետ:

Հեղափոխական հրապարակախոսությունը (Բիվարոլ, Մարատ,
Դյուլշեն, Դեմուլեն): Հոետորական արվեստը (Միրաբո, Դանտոն,
Բորեսպիեր, Սեն-ժյուստ):

Հեղափոխական թատրոնը: Յակոբինյան պիեսները (Սիլվեն
Մարեշալ և ուրիշները): Հեղափոխական-մասսայական յերգը
(Կարմանյուլա, Մարսելյոզ): Հեղափոխության դարաշրջանի գե-
ղարվեստի մյուս բնագավառները (ճարտարապետություն, նկար-
չություն, յերաժշտություն): Հեղափոխական տոնակատա-
րություններ: Դիրեկտորիայի և Նապոլեոնյան կայսրության
շրջանի գրականությունը:

Փրանսիական հեղափոխությունը և գրական շարժումն
Անդրիայում: Վիլյամ Դոդվինը և առաջին սոցիալական վեպերը
«չորրորդ դասի» մասին (Դոդվինի «Կալեբ Վիլյամսը» և «Փը-
լիտվուդը»): Մարի Վոլստոնկրաֆտի սոցիալական վեպերը:

2. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎՈՐՇԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Լեսինգը և գերմանական լուսավորչական գրականությունը:
«Շտուրմ ունդ դրանդի» շարժումը: Այդ շարժման կապը անդ-
լիական և ֆրանսիական սենտիմենտալիզմի հետ (ռուսսոյիզմ):
«Շտուրմ ունդ դրանդը» և յերբորդ դասի հեղափոխական պայ-
քարը ֆեոդալա-միասնծանական հասարակության դեմ: Համանը
և ինտուիտիվիզմի փիլիսոփայությունը: Պայքար ընդդեմ լու-
սավորչիչների ապիոնալիզմի: «Շտուրմ ունդ դրանդի» (հս-
թեաիկան: «Բնութագրականի» գաղափարը: Գրական ժառան-
գության մեկնաբանությունը (Հոմերոս, Շեքսպիր): Ժողովրդա-
կան բանաստեղծության վերածնունդը:

Հերդերը վորպես «Շտուրմ ունդ դրանդի» շարժման ամե-
նանշանավոր անսարմն: Բնության և քաղաքակրթության ըմ-
բռնումը Հերդերի մոտ: Լուսավորչական փիլիսոփայության
քննադատությունը: Ուսմունքը լիզվի մասին: Գեղարվեստի
պատմա-գեներտիկ ըմբռնումը: Հերդերը և ժողովրդական բանաս-
տեղծությունը: «Նամակներ Ռախանի մասին», «Ժողովրդական

յերգեր»: Հերդերը վորպես գրական քննադատ («Փրանսիական-
ները»): Հերդերի «վոլյուցիան կրասիցիզմի շրջանում» («Դադա-
փառներ»): Հերդերի համակրանքը ֆրանսիական հեղափոխու-
թյան նկատմամբ: «Շտուրմ ունդ դրանդի» պլափոր ներկայա-
ցուցիչները: Կլենդերի գրածաններն ու վիպերը: Լենցի և Վազ-
ների լրերկան և դրամաները: Բյուրգերի ժողովրդական բալա-
դան («Լեոնորա»): Բյուրգերը և Ժուկովսկին:

Դյաքե: «Շտուրմ ունդ դրանդի» շրջանի ստեղծագործու-
թյունը: Յերիտասարդ Դյոթեյի լրերկան և ժողովրդական բա-
նաստեղծությունը: Ողաները և դրամաների ֆրանսիականները
(«Մահմեդ», «Պրոմեթեյ» և այլն): «Դյոց ֆոն Բերլիխնդեն»
դրաման և Շեքսպիրի պատմական խրոնիկաները: Այդ պատմական
դրամայի խոշոր նշանակությունը գերմանական գրականության
հետագա զարգացման համար: Յերիտասարդ Դյոթեյի չեքս-
պիրականությունը: «Յերիտասարդ Վերթերի տառապանքները»:

«Փառաստի» առաջին մասնագրումը («Նախափառաստ»):

Դյոթեյի եվոլյուցիան «Շտուրմ ունդ դրանդի» շրջանից
դեպի վայմարյան շրջանի կրասիցիզմը:

Անտիկ գեղարվեստի ըմբռնումն ու մեկնաբանումը: Մպի-
նոզիզմը և բնագիտական հայացքները: Դյոթեյի տեալիզմը: Դյո-
թեյի ստեղծագործության յերկուական բնույթը: «Դյոթեյի
մեջ շարունակ պայքար և տեղի ունենում, հանճարեղ բանաս-
տեղծի, վորին զգվանք եր պատճառում նրան շրջապատող միջա-
վայրի խեղճությունը և ֆրանկֆուրտյան պատրիկի զգուշավոր
վորդու, կամ վայմարյան գաղտնի խորհրդականի միջև, վորը
հարկադրված և տեսնում իրեն հաշտություն կնքելու նրա (հա-
սարակության) հետ և բնականաբա նրան: Այսպես, Դյոթեն
մերթ վիթխարիորեն մեծ և, մերթ մանրախնդիր, մերթ ըմբոստ,
ժաղրոզ, աշխարհը արհամարող հանճար, մերթ զգուշ, ամենքից
գոհ նեղ փիլիսոփա» (Ենգելս, «Ճշմարիտ սոցիալիզմը չափա-
ծոյում և արձակում»): Դյոթեյի վերաբերմունքը դեպի ֆրան-
սիական հեղափոխությունը («Դադաքացիական գեներալ»
և «Հերման և Դորթեյան»): Վերաբերմունքը դեպի գերմանա-
կան կրասիկ փիլիսոփայությունը (Կանտ և Հեգել): «Վիլհելմ
Մայստեր» վեպը և գերմանական կրասիկ տեալիզմի պարբեր-
սոցիալական ուսումնական վեպում: Դյոթեն վորպես գերմանա-
կան խոշորագույն քնարերգու: Գերմանական բանաստեղծության

--Գյոթեյի ռեֆորման: «Ֆաուստը» վորպես ռեալիստական մոնու-
մենտալ գրվածք: Ժողովրդական լեգենդը Ֆաուստի մասին և
նրա մշակույթը Գյոթեյի մոտ:

«Ֆաուստի» առաջին մասի տարբերությունը յերկրորդից:
Գյոթեյի վերաբերմունքը դեպի բուրժուական կուլտուրան («Ֆա-
ուստի» յերկրորդ մասում):

Շիլլերը և նրա «Շտուրմ ունդ դրանգի» շրջանի ստեղծագոր-
ծությունը: Շիլլերը վորպես բյուրգերական-քաղաքական զը-
բաժանի ստեղծագործող («Ավագակներ», «Ուրդավանք և սեր»):
Գերմանական միահեծանություն կոնկրետ յերեվույթների և խո-
ցերի քննադատությունը: Շիլլերը և Ռուսսոն: Յերխտասարգ Շիլ-
լերի հսթետիկական հայացքները--թատրոնը վորպես հեղափո-
խական հայացքների պրոպագանդայի տրիբունա, գեղարվեստի-
բարոյախոսական բնույթը: Այսպես կոչված «գաղափարների
խոսափող» դրաման և նրա կապը լուսավորչական հսթետիկա-
յի հետ: Շիլլերի եվոլյուցիան «Շտուրմ ունդ դրանգից» դեպի
կլասիցիզմը: «Դոն Կարլոս»: Դարձ դեպի անտիկությունը
(«Հունաստանի աստվածները») և այդ հնությունն ու ըմբռնումը:
Վերաբերմունք դեպի Ֆրանսիական հեղափոխությունը («Յերգ
զանգի մասին»): Կանտի փիլիսոփայությունը և Շիլլեր-կլասիկի
հսթետիկական հայացքները («Նամակներ մարդու հսթետիկական
դաստիարակության մասին»): Նրա հսթետիկայի քաղաքական
էությունը (ազատության «Թագավորության» ստեղծումը «հսթե-
տիկական իլյուզիայի թագավորության» միջոցով) և Շիլլերի
տեղը հսթետիկայի պատմության մեջ: «Վալլենշտայն» տրիլոգիան
և ռեալիզմը Շիլլերի պատմական դրամաներում: Շիլլերի փիլիսոփա-
յական բանաստեղծությունները և բալլադաները: «Վիլհելմ Տելլ»
դրաման: Ազատության պաֆոսը և «որինալան», «բարոյական»
ազատագրումը բռնությունից: Շիլլերի հուսախաբությունը իրա-
կանության հսթետիկական քննադատությունից: Շիլլերի ստեղ-
ծագործական մեթոդի հետ կապված պոքրիմները և նրանց մեկ-
նաբանությունը: Լասսալի, Մարքսի և Ենգելսի մոտ: «Ինքնուտ-
ինքյան դու այն ժամանակ պետք Ե ավելի շեքսպիրականացնելիք,
մինչդեռ այժմ յես շիլլերականությունը, անհատներին ժամանակի
վոգու պարզ խոսափողներ դարձնելը, համարում եմ քո

ամենախոշոր թերությունը» (Մարքսը Լասսալին, 19 ապրիլի
1859 թ.):

Ժան-Պոլ Բիլտերը և գերմանական կլասիցիզմը: Հյուդեր-
լինը վորպես կլասիցիզմից դեպի ռոմանտիզմը փոխանցման դա-
րաշրջանի հեղինակ:

Ա) ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՏԵԲՍՏԵՐ:

1. Гете—«Фауст» (առաջին մասը թարգմանված և հայերենի),
«Гец фон Берлихинген», «Վերթեր»*), «Лирика»:
2. Շիլլեր—«Ավագակներ», «Ուրդավանք և սեր», «Դոն Կար-
լոս», «Վիլհելմ Տելլ», «Баллады».

Բ) ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ:

1. Ենգելս—«Գյոթեյի մասին» («Մարքսը և Ենգելսը արվեստի
մասին»):
2. Мering—«Литературно-критические статьи»²² М. 1934 г.
(Շիլլերի մասին հոգվածները):
3. «Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին» (Մարքսի և Ենգելսի
նամակները Լասսալին):

3. Ռ Ո Մ Ա Ն Տ Ի Ջ Մ

Ռեստավրացիայի դարաշրջանի գրականության ընդհանուր
բնութագիրը: Ռոմանտիզմի զարգացման տարբեր հտապներն ու
ճանապարհները: Ռոմանտիզմը վորպես առաջին ռեակցիան ընդ-
դեմ Ֆրանսիական հեղափոխության և նրա հետ կապված լուսա-
վորչության (Մարքս): 18-րդ դարի լուսավորչության իդեալների
հուսախաբությունը: Հետադիմական ռոմանտիզմի բնութագիրը
Մարքսի և Ենգելսի մոտ: Հետադիմական ռոմանտիզմը և նրա
պայքարը ռեստավրացիայի համար:

Ռոմանտիզմի պատմական դերը՝ ստեղծվող բուրժուական
հասարակության քննադատության խնդրում: Իդեալի և ռեալ
իդեալանության միջև յեղած անջատվածության ցուցադրումը:

*) Հայերեն նշված գործերի թարգմանությունը հայերեն կա:—Ծ.Թ.

Լուսավորիչները դրական իդեալների հակադատմականութեան և յերազային բնույթի ցուցադրումը:

Բայց 18-րդ դարի պսակագերծ արված իլյուզիաների փոխարեն ուսմանտիզմն առաջադրեց նոր իլյուզիաներ, վորոնք ընդունեցին բոլորովին տարբեր ձևեր, իսկ բուրժուական հասարակութեան քննադատութիւնը տարվում և անցյալի տեսակետից, հետադիմական դիրքերից: Ռոմանտիկների պայքարն ընդդէմ ռացիոնալիզմի և կլասիկական կանոնների ռեկլամանտացիայի՝ պոետիկայի մեջ, զգացմունքի, կրօնի և ֆանտաստիկայի առաջնութիւնը, ստեղծագործական հանճարի լիովին «անկախութեան» առաջադրումը, հակառակ բոլոր կանոնների: 17-րդ դարի կլասիցիզմին և 18-րդ դարի լուսավորիչներին հատուկ նորմատիվ-ոսցիոնալիստական եսթետիկայի, վերացական իդեալականացման և տիպիկանացման կործանումը: Հեղափոխական-դեմոկրատական ուսմանտիզմը և նրա կապը լուսավորութեան ձախ հոսանքների, 18-րդ դարի հումանիզմի և ֆրանսիական հեղափոխութեան գաղափարների հետ: Ռոմանտիզմի տարբեր դրսևորումը տարբեր յերկրներում:

Ա.) Ռոմանտիզմը Գերմանիայում

Վաղ ուսմանտիկական (1792—1800) շարժումը, այդ շարժման կապը գերմանական կլասիկ փիլիսոփայութեան (հատկապես Յիլտեյի և Շեյլլինգի) և ֆրանսիական հեղափոխութեան գաղափարների հետ (Շլեզել յեղբայրները և «Յենայի ուսմանտիկները»): Գեղարվեստի ուսմանտիկական տեսութիւնը: Դուալիզմը, տեսութեան և պրակտիկայի, գաղափարի և իրականութեան անջատվածութիւնը: Ռոմանտիկական իրոնիայի՝ գերն ու «իրոնիայի» ըմբռնումը Յ. Շլեզելի մոտ: Սատիրան ֆիլիստերութեան նկատմամբ (Շլեզել, Թիլ): Որիննատացիան զեպի անտիկ գեղարվեստը (մինչև 1798 թ.): Գերմանական ուսմանտիկների «ունիվերսալ պոետիան», «բարձր իդեալի» վորոնումը արքայիաներում ու սիմվոլներում (նոր դիցաբանութիւն): «Աթենայ» հանդեսը և Յերդերի Շլեզելի «Պրագմենտները»:

Սուր դիֆերենցիացիան ուսմանտիկների շարքերում կապ

ված Գերմանիայի ռեալցիտն ուժերի հավաքագրման հետ՝ պայքարելու համար հեղափոխութեան դեմ: Հետադիմական ուսմանտիքական ճակատի առաջացումը Գերմանիայում: Ադամ Մյուլլեր, Նյխենդորֆ, Ֆուկե և այլն): Պայքար ընդդէմ լիբերալիզմի, բուրժուական հասարակութեան և բնական իրավունքի տեսութեան, պայքար մինչկապիտալիստական հարաբերութիւնների վերականգման համար (միջնադարի իդեալականացումը): Վաղ շրջանի ուսմանտիկներից շատերի անցումը ռեալցիայի շարքերը (Շլեզել, Գերեա, Վերներ և այլն): Նովալիսի «Բերիստենցիութիւնը և Յեվրոպան» վորպես հետադիմական ուսմանտիզմի մանիֆեստ: Դասային պետութեան տեսութիւնը:

Լիբիքական սուբյեկտիվ արժանագրութիւնների, մենակութեան ուսմանտիկական պոետիան, վեպի տեսութիւնը—խուսափումը իրականից, կապը հանդերձալ կյանքի, մետաֆիզիկայի հետ, իրականութեան յերեմիզմները միայն խորհրդանշներ համարելը (Նովալիսի «Հենրիխ ֆոն Ոֆթերդինգեն»): Թախիժը, վիշաք, յերազանքը, վեպի կոմպոզիցիայի ձևականացում բնույթը, գույնների դերը, պեյզաժը (անտառային լուսութիւնը, լուսնի գունատ գիշերները, արևի մայրամուտը), անըջանքը վերածվում և յերազի, պատմվածք՝ հեքիաթի, հեքիաթ՝ տեսիլքի (Բրենտանո, Ֆուկե): Հետադիմական ուսմանտիկների «ճակատագրի վորքերգութիւնը» (Վերներ): Հենրիխ Կլայստը և ուսմանտիկական դրաման: Ռոմանտիկական նովելան (Կլայստ, Բրենտանո, Արնիմ և այլն): Ժողովրդական բանաստեղծութեան վերածնունդը (Բրենտանոյի և Արնիմի «Յերեխայի հրաշալի յեղջերափողը»): Ժողովրդայնութեան ըմբռնումը գերմանական ուսմանտիկների մոտ:

Յ. Թ. Ա. Հոֆման: Նրա ստեղծագործութեան յերկայան բնույթը: Ազնվականութեան և ֆիլիստերականութեան քննադատութիւնը (անհետնողական) և վախումը զեպի ֆանտաստիկական միտքի: Հոֆմանի ուսմանտիզմը, վորպես յուրահատուկ վերնաշնչային աշխարհ, կառուցված վորպես իրականութեան շարունակութիւնը՝ ֆանտաստիկական պլանում: Հոֆմանի ռեալիզմի բնութագրերը: Յերկվորյակի պատկերը («Սատանայի ելիքսիրը», «Յերկվորյակ») և վորքերգական վախճանին մատնված կնոռղիստի պատկերը («Կրեյսլերիան»):

Կապիտալիզմը գեղարվեստին թշնամական լինելու պատ-
կերութիւնը: «Կատու մուրը» վորպէս ֆեոդալա-բուրժուական պե-
տութեան և ֆիլիստերականութեան քննադատութիւն: Հոֆմանի
հումանիստական իդէալը: Հոֆմանի ազդեցութիւնը ֆրանսիական,
ամերիկական և ռուսական գրականութեան վրա:

Գերմանական ուշ շրջանի ռոմանտիզմը: Շվաբական
դպրոցը: Ուլանդը և Շամիսսոն: Գերմանական ռոմանտիզմի
գրական ժառանգութիւնը:

Բ) Ռումանսիզմն Անգլիայում

Անգլիական ռոմանտիզմի զարգացման առաջին շրջանը:
Գոթական կամ «դարհուբանքի վեպի» ծագումը: Գրեյի
գերեզմանական լիրիկան: Գրական նմանացումները: Մակֆերսոնի
«Սասիանը»: Պերսիի Ժողովրդական յերգերի Ժողովածուն և
Չաթտերտոնի պոեմները:

«Ոսյանական» պոեզիայի ազդեցութիւնը յեվրոպական
գրականութեան վրա:

Վալտեր Սկոտը վորպէս պատմական վեպի հիմնադիր: Սկոտի
ռոմանտիկական պոեմները («Մարմիրոն» և այլն): Պատմական
վեպերը («Վեպերեյ», «Ալվինգո» և այլն): Վ. Սկոտի վեպերի ռեա-
լիզմը: Սկոտը և Բալլադը, Պուշկինն ու ռուսական գրականութիւնը:

Բայրոնը: Նրա ռոմանտիզմի հեղափոխական-գեթոկրատական
բնույթը: Պայքար ֆեոդալիզմի իգեալականացման և վերականգն-
ման ամեն մի փորձի դէմ: Ինքիվիդուալիզմը և մենութիւնը
ստեղծագործութեան առաջին շրջանում: Բայրոնի կապը գեթո-
կրատական և ազգային ազատագրական շարժման հետ: Ստեղծա-
գործութեան վաղ շրջանը: («Արևելյան պոեմները»): Բայրոնի
լիրո-եպիքական պոեման և յեվրոպական ռոմանտիզմը: Բայրոնի
գնահատականը Նապոլեոնի մասին: «Շիլլիոնի կալանավորը», «Կա-
յեն», «Մանֆրեդ»: Պայքար սրբազան դաշինքի դէմ: Մասնակցու-
թիւնն Իտալիայի և Հունաստանի Ժողովուրդների ազատագրական
պայքարին: Բայրոնի անցումը դեպի ռեալիզմ՝ կյանքի վերջում
(«Դոն Ժուան»): Բայրոնը վորպէս անգլիական գրականութեան
խոշորագույն քնարերգուն: Բայրոնը, Պուշկինը և Լերմոնտովը:

Սոուտի, Կոլրիջ, Վորդսուորտ («Լճաշխարհի դպրոցը»): Սոուտի
և Կոլրիջի վաղ հեղափոխական գրածաները: Վ. Գոդվինի
ուսուցիական կոմունիզմի գաղափարներ և ֆրանսիական
հեղափոխութեան դեպքերի ազդեցութիւնը Սոուտի, Կոլրիջի և
ֆրանսիական հեղափոխութեան դեպքերի ազդեցութիւնը Սոու-
տի, Կոլրիջի և Վորդսուորտի ստեղծագործութեան վրա: Սոուտի և
Կոլրիջի հաշտութիւնը ռեալիստի հետ: Շելլիի ռոմանտիզմի
հեղափոխական բնույթը: Կապիտալիզմի և շահագործման քննա-
լատութիւնը («Թագուհի Մար»): Շելլիի ակնկալը: «Իսլամի
ապստամբութիւնը» և «Ազատագրված Պրոմէթէոսը» պոեմները:
Քննութեան ըմբռնումը և ուսուցիական սոցիալիզմը: Շելլին, վոր-
պէս համաշխարհային գրականութեան խոշորագույն քնարերգու-
ներից մեկը: Նրա ստեղծագործութեան հեղափոխական գեթոկրա-
տական բնույթը: Նրա ստեղծագործութեանները ոգտագործումը
հետագա հեղափոխական գրականութեան կողմից: Մարքսը և Են-
գելսը, Բայրոնի և Շելլիի մասին:

Գ) Ռումանսիզմը Քրեանսիայում

Ֆրանսիական վաղ ռոմանտիզմը, ռոմանտիզմն եկոնոմի-
կայում, քաղաքականութեան մեջ, փիլիսոփայութեան, պատմա-
գրութեան, կրօնի, գրականութեան մեջ: Պայքար ռեստավրա-
ցիայի համար (Դե-Մետր, Շատոբրիան): Բանավեճ Մադամ Դե
Ստալի և Շատոբրիանի միջև: Շատոբրիանի եսթետիքական և քա-
ղաքական հայացքները: «Բրիստոնսթիւնի հանճարը»: Ֆրան-
սիական ռոմանտիկական վեպը: Դժգոհութիւնը, մենութիւն-
ը, կոտորատիվութիւնը: Շաքտասի և Աթալայի պատկերները
(«Աթալա») վորպէս անտի-ռեալիստական ստեղծագործութեան
նմուշներ (ամենաանհամարժեք սիտուացիաներ, խաբկ-
տեղների կեղծիքը, տիպիկական բացակայութիւնը): Ռենեն
վորպէս «ավելորդ մարդը» պատկեր («Ռենեն»): Գրվածքի կոմ-
պոզիցիայի հատվածային բնույթը, տրամաբանական հետևողա-
կանութեան բացակայութիւնը: «Կեղծ խորութիւնը, բոլորան-
դական չափազանցումները, սեքսէթանը զգացմունքների հետ,
խայտաբղետ քամիլիոնութիւնը, թատերականութիւնը, ճոռո-
մաբանութիւնը, փքունութիւնը» Շատոբրիանի ստեղծագոր-
ծութիւններում, վոր «18-րդ դարի ազնվական սկեպտիցիզ-

մը և վոլտերականությունը կապում են 19-րդ դարի սենտիմենտալիզմի և ուսմանտիզմի հետ» (Մարքս)։

Ալֆրեդ Դե-Վինյի։ Նրա «անիծված ցեղի» մոտիվը։ Հպարտ մահվան պաշտամունքը։ Անցյալը լքված պաշտպանողների իդեալականացումը, դեմոկրատիայի քննադատությունը, անցումը դեպի մենության՝ Հուլիսյան մոնարխիայի դարաշրջանում։ «Սեն-Մարը» ուսմանտիկական պատմական վեպ։ Դրա տարբերությունը Վալտեր Սկոտի վեպերից։ Վինյին վորպես խոշոր քնարերգու։ Հետադիմական ուսմանտիկ Լամարտինի ստեղծագործությունը։ Ա. Դե-Մյուսյեյի «Ժամանակի վորդու խոստովանությունը»։ Մյուսյեյի ստեղծագործության եվոլյուցիան Հուլիսյան մոնարխիայի դարաշրջանում։

Վիկտոր Հյուգոն և ֆրանսիական դեմոկրատական ուսմանտիզմը։ Հյուգոն «ուսմանտիկական դպրոցի» պարագլուխ ծրանսիայում։ Պայքար կլասիցիստների սինստատիզմի դեմ, պայքար բանաստեղծի անկախության և իրականության ճշմարիտ նկարագրության համար։ Ճշմարտության ուսմանտիկական ըմբռնումը, վորպես պատմության ճշմարտություն՝ բազմապատկած բանաստեղծի սուբյեկտիվ ճշմարտությունը։ Հյուգոյի ուսմանտիզմի հինգ սկզբունքները («Կրոմվելի» առաջաբանը 1827 թ.)։

Ռոմանտիկական դրամայի տեսությունը Հյուգոյի մոտ։ Անհատականի և տիպիկականի ըմբռնումը։ Ռեալիզմը և ուսմանտիզմը, տիպիկականացումը և անհատականացումն ըստ Հյուգոյի ընթերման («Դան Իսլանդացի»)։ Անցյալի նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի յուրահատուկ բնույթը Հյուգոյի մոտ («Եռանունի», «Բյուլի Բլազ», «Փարիզի աստվածամոր տաճարը»)։ Հյուգոյի լիրիկան և նրա դերը ֆրանսիական 19-րդ դարի բանաստեղծության զարգացման մեջ։

Ֆրանսիական բուրժուական դեմոկրատիայի զարգացումը 1820-70 թ. թ. և Հյուգոյի եվոլյուցիան։ «Գլխախրտ հանրապետության» հակադրությունը «հին կարգերին» և 1793 թ. հեղափոխական տեռորի հանրապետության՝ «93 թիվը» վեպում։ «Թշվառներ» վեպը և Հյուգոյի հուժանիզմի առանձնահատուկությունները։ Հյուգոն և 1871 թ. Կոմունան։

Ժորժ Սանդը և կանանց հարցը ֆրանսիական գրականության մեջ («Ինդիանա» և «Ժակը»)։ Ժորժ Սանդի սոցիալական

վեպը («Պարոն Անտուանի մեղքը», «ԱնՋիբոյի ջաղացանը» և այլն)։

Ե. Մյուսյե «Փարիզի գաղտնիքները» և սոցիալական հարցի լուծումը լիբերալ բուրժուական տեսակետից։ «Փարիզի գաղտնիքները» քննադատությունը և վերլուծությունը Մարքսի և Ենգելսի կողմից («Սուրբ բնականություն»)։

Ալեքսանդր Դյումա («Յերեք հրացանավորներ»)։ Ծրանսիական գրականությունը Հուլիսյան միապետության դարաշրջանում (Եթեն Սկրիբ և նրա պիեսները)։

4. ՀՅՈՒՍԻՍ-ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ 19-ՐԴ ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍՈՒՄ

Ամերիկյան պատերազմը անկախության համար 18-րդ դարավերջին և այդ շրջանի հեղափոխական գրականությունը։ Ծրանկլինի գրական-հրապարակախոսական գործունեությունը և նրա նշանակությունը ամերիկական գրականության հետագա զարգացման համար։ Ծրանկլինի «Ինքնակենսագրությունը», քաղաքացիական պատերազմի պարզությունը, պատմիչական հուժողովը։ «Առողջ մաքի» փիլիսոփայությունը։ Ամերիկական գրականությունը 19-րդ դարի սկզբին։ Ամերիկական ուսմանտիզմի յուրահատուկ գծերը, տարբերությունը յեվրոպական ուսմանտիզմից։

Վաշինգտոն Իրվինգը և Վալտեր Սկոտի ազդեցությունը։ Իրվինգի «Ոչեղենների գեղքը», ամերիկյան պրերիաների նկարագրությունը, հին լեգենդների և հնդկական ֆոլկլորի մշակումը։ Պատմական վեպերն Իսպանիայի մասին։

Ջեմս Ֆենիմոր Կուպերի, վորպես դաժան ու արկածախնդրական կյանքի յերգչի՝ ստեղծագործությունը։ «Լրտես» պատմական վեպը, վեպերի սերիան հնդիկների մասին («Կաշվի գուլպա»)։ Նրա վեպերի կոմպոզիցիայի վերլուծությունը (արկածների մեխանիզմը, պատմիչական և հետապնդելու զրամատիզմը)։ Կուպերը վորպես մանկական գրող։ Մ. Դորկին Կուպերի մասին։

Եղգար-Պոն այդ ժամանակի ամերիկյան խոշորագույն գրող։ Նրա պատմվածքների յերեք ցիկլը—1) գիտական-ֆանտաստիկական, 2) Դիտեկտիվային և 3) «Մղձավանջային ու ահալոր»։ Պոն վորպես յերազուդ-ուսմանտիկ, միստիկ և միսթամանակ գիտու-

թյունը և տեխնիկան փառաբանող: Տեխնիկական ֆանտաստիկան կրում է զուտ քանակական բնույթ: Նովելլայի գիտությունն նման լինելը, տեխնիկական պաֆոսի բացակայությունն այդ ժամանակում («Մ. Պրիմի պատմածը»): Ե. Պոյի ստեղծագործությունը յերկվությունը: «Մղձավանջների և սարսափների» պատմվածքները («Կարմիր մահվան դիմակը», «Մուսքը դեպի Մալտրիմը», «Վաղաժամ թաղում» և այլն): Հոֆմանի ազդեցությունը Ե. Պոյի վրա: Ե. Պոյի ազդեցությունը Մետերլինկի, Բոդլերի և «Կարավերջի» դեկադենտ հեղինակների վրա:

ԳԵՂԱՐՎԵՍԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԵՐ

1. Вальтер Скотт—«Айвенго».
2. Բայրոն—«Չայլդ Հարոլդ», «Մովսէսներ», «Կայենը» կամ «Մանֆրեդը», «Лирика», «Дон Жуан»,
(առաջին յերկու յերկը հայերեն թարգմանված կա):
3. Шелли—«Освобожденный Прометей», «Лирика».
4. Гофман—«Крошка Цахес», «Повелитель блох», «Золотой горшок», «Записки кота Мура» (2 վեպ ըստ ընտրությունների):
5. Հյուգո—«Եռնանի», «Փարիզի աստվածամոր տաճարը», «93 թիվը», «Թշվառներ»:
6. «Немецкая романтическая повесть», изд. «Академия», 1935 г. (2 հատոր), վոչ պարտադիր.

ՔՆՆԱԴՆՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ (ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՁԵ)

1. М. Н. Розанов—«История английской литературы XIX в», М. 1928 г.
2. П. Лафарг—«Легенда о Гюго» (Собр. соч. т. III).

5. 1830—40 թ. թ. ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՊՈԵԶԻԱՆ

Ա) 1830—40 թ. թ. հեղափոխական պոեզիան Ֆրանսիայում

Հուլիսյան հեղափոխությունը Ֆրանսիայում. ֆինանսական ոլիգարխիայի հաղթանակը: Դեմոկրատական ոպորտիզմի, բանվորական ապստամբությունները:

Բերանժե—կրքոտ, հեղափոխական-դեմոկրատական բանաստեղծ: Բերանժեյի մասսայական-քաղաքական յերգի դերը:

Սատիրա Հուլիսյան միապետությունն ակամամբ: Ֆրանսիական առաջին բանվորական յերգիչները: 48 թվի հեղափոխությունը Ֆրանսիայում և Պիեռ Դյուպոնի յերգերը: Ե. Պոսյեյի՝ Փարիզի Կոմունայի ապագա յերգչի և «Ինտերնացիոնալի» հեղինակի՝ ստեղծագործական ուղին:

Բ) 1830—40 թ. թ. հեղափոխական պոեզիան Անգլիայում

Հեղափոխական պոեզիան. Թոմաս Հուդի «Շապկի յերգը», «Հառաչանքների կամուրջը», Ե. Բրաունինգի «Մանուկների լացը» և այլն: Չարտիստական շարժումը վորպես «առաջին, լայն, իրական մասսայական, քաղաքականապես ձևակերպված, պրոլետարական-հեղափոխական շարժում» (Լենին): Երենեգեր Ելիոտը «Հացի որենքների» բանաստեղծ: Պրոլետարիատի նկարագրությունը «Անգլիական բանվորի ընտանիքը» բանաստեղծության մեջ: Չարտիստական մասսայական պոեզիան: Երեստ Զոնսը վորպես չարտիզմի ամենահեղափոխական և ամենատաղանդավոր բանաստեղծը («Չարտիստական յերգեր», «Կալանավոր-ստրուկներին», «Հնձվորներ»):

Գ) 1830—40 թ. թ. հեղափոխական պոեզիան Գերմանիայում

Հուլիսյան հեղափոխությունը և նրա արձագանքները Գերմանիայում: «Յերիտասարդ Գերմանիան». Լյուդվիգ Բյոռնե («Նա՝ մականեր Փարիզից»): Կարլ Դուցկով («Ուրիել Ակսուտ»):

Յերիտասարդ Հայնեյի ստեղծագործությունը. նրա ստեղծագործության զարգացման շրջանները: Ռոմանտիզմը «Յերգերի գրքում» և պայքար ռոմանտիզմի դեմ (հակադրություններ, նշանավոր «վերջավորություն»): պայքարը ընդդեմ ազնվականության, յեկեղեցու, ֆրիխտերություն: «Ճամպորդական պատկերներ»: «Յերգերի գրքի» բանաստեղծական ձևի վերլուծությունը—չափի և հանգի ուփոքը Հայնեյի լիրիկայի մեջ: Ժողովրդական յերգը, այդ յերգի մոտիվները և ձևը Հայնեյի լիրիկայում: Հայնեն, հեգելյան փիլիսոփայությունը, ֆրանսիական հեղափոխությունը և Սեն-Սիմոնը: Հայնեն 1830—40 թ. թ. հեղափոխական

դեմոկրատիայի ամենատեսչավոր բանաստեղծ: Անթիկուիթյան և հասարակական զարգացման պրոցեսի ըմբռնումը Հայնեյի մոտ: Գեղարվեստի դերը նրա աշխարհայացքում և «ազատ ներգաշնակ անհատի» իդեալը, բուրժուազիայի և պրոլետարիատի պատմական դերի ըմբռնումը: Հայնեյ և Բյոռնսեն: Հայնեյ և Գերմանական 1848 թ. հեղափոխությունը: Հայնեյ «մահճակալի շիրիմում»: Դարձ դեպի ուսմանտիկական մոտիվները («Ռոմանսեր») և սպիրիտուալիզմը: Հայնեյ և կոմունիզմը: 1840 թիվը, վորպես գերմանական բուրժուազիայի քաղաքական շարժման սկիզբ: Հերվեգի «կենդանի մարդու յերգերը»: Այդ բանաստեղծությունների բոցավառող պաֆոսը և քաղաքական սրությունը (լոգոչնդանմանությունը): Գերմանական քաղաքական պոեզիայի ծաղկումը 1840—48 թ. թ.: Վիճաբանությունը Հերվեգի և Ֆրեյլիդրատի միջև՝ պոեզիայի կուսակցականությունից մասին: 1844 թիվը, վորպես գերմանական պրոլետարիատի դասակարգային շարժման սկիզբ:

Սիրելյան ջուհիների ապստամբությունը: Գերմանական մանր բուրժուական («ճշմարիտ») սոցիալիզմը և «Սեղձ մարդու» մեղջանական պոեզիան: Այդ պոեզիայի քննադատությունն Ենզելսի մոտ: «Ճշմարիտ սոցիալիզմն իր անորոշությունը հնարավորություն չի տալիս կապակցելու առանձին փաստերը, վորոնց մասին պետք է պատմել, ընդհանուր պայմանների հետ, վորով կողմեր այդ փաստերի շնորհիվ դրսևորել տյն, ինչ ուղադրավ և կարևոր է նրանց մեջ» (Ենզելս, «Ճշմարիտ սոցիալիզմը Համիաժողովում և արձակում»):

Մարքսիզմը, կոմունիստների Միության կազմակերպումը: Հայնեյի, Ֆրեյլիդրատի, Հերվեգի զարգացման ճգնաժամը. Մարքսի և Ենզելսի դերն այդ հեղինակների վերադաստիարակությունից գործում (Հայնեյի «Գերմանիան» և «Ժամանակակից բանաստեղծությունները»): Ֆրեյլիդրատի մոտեցումը պրոլետարիատին (1846 թ.):

Կոմունիստ բանաստեղծները (Գևորգ Վեբեր): Մարքսի խզումը Հերվեգից: Գերմանական 48—49 թ.թ. հեղափոխության պոեզիան: Հեղափոխության պաֆոսը (Ֆրեյլիդրատ): սատիրա հեղափոխության թշնամիների մասին (Վեբեր և Հայնեյ): Ֆրեյլիդրատի զարգացումը 1848 թ. հեղափոխությունից հետո:

1. Беранже—«Песни», (լատ ընտրություն):
2. Гейне—«Յերգերի գիրքը», «Путешествие на Гарц», «Германия», «Современные стихотворения».

ԲԵՆԱԴԱՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆԹԵՑՈՆ (ԴԱՐՏԱԴԻՐ 26)

1. Меринг.—«Литературно-критические статьи», М. 1934 г. (հոգվածներ Հայնեյի մասին):
2. Ф. Шиллер—«Очерки по истории немецкой революционной поэзии XIX в.», М. 1938 г.
3. Евг. Книпович—«Гейне как политический лирик», М. 1933 г.
4. Ф. Шиллер—«Очерки по истории чартистской поэзии», 1933 г.
5. Ф. Шиллер—«Поэзия германской революции 1848 г.», М. 1933 г.
6. Ю. Данилин—«Поэзия Июльской революции», М. 1935 г.

6. 1830—40 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԼԱՍԻԿ ՌԵՍԼԻԶՄԸ

19-րդ դարի բուրժուական ահալիզի դարգացման տարբեր շրջանները: Գերմանական կլասիկ՝ Գյոթեյի, Շիլլերի, Հայնեյի ստեղծագործությունների մեջ իր բարձր ծաղկման հասած՝ ահալիզմի առանձնահատկությունները: 1830—40 թվականների կլասիկ ահալիզմը ֆրանսիական և անգլիական գրականության մեջ: Ստենդալ և Բալզակ, Դիկկենս և Տեկկերեյ: Հուժանիզմն այդ հեղինակների ըմբռնողությունում: Սոցիալական յերեմիայիների լայնորեն ընդգրկումը, յերեմայի յերեմիայի հակասությունների անհաշտելիության կախիկներն՝ մոնոմանիալ նկարագրությունը: Բուրժուական հասարակության բաղժակողմանի, ճշմարիտ և խորը նկարագրությունը: Բուրժուական ահալիզի հիմնական ժանրային ձևի՝ վեպի զարգացումը: Ռեալիզմն ըստ Ենզելսի բնորոշման՝ «Ժմ հայացքով ահալիզմը յենթադրում է, բացի մանրամասնությունների ճշմարտությունից, ախպիական խորակներն ենք ախպիական հանգամանքները մեջ առալու ճշտությունը» (Ենզելսի նախադր. Հարկեսին 1938 թ. ապրիլի սկիզբը): Մեթոդի և ախպիական պրոլետարիատական առաջադրական ահալիզմը:

Տր. Արևմտ-Օկլ. նոր գրող. պատմ.

Ա) Շրանսիական 1830—40 թվականների ռեալիզմը

Ստեֆան: Ֆրանսիական լուսավորչները և հեղափոխութեան ազդեցութեանը նրա ստեղծագործութեանների վրա, ուստի աստիճանաբար ընդհանրացնելով («Արման», «Կարմիրը և սևը», «Պարմի մենաստանը»): Հուլիսյան միապետութեան ընդհանրացումը («Կարմիրը և սպիտակը»): Ստեֆանի զբաղմունքները արտահայտվում էր առանձնահատկութեանները: Հուլիսյան լուսավորչական գեղարվեստից: Ստեֆանի գեղարվեստական հայացքները: Վաղեղանություն, պարզություն, հասկանալիություն և ճշմարտության պահանջը («Ռասին և Շեքսպիր»):

Ռեալիստական վեպի խնդիրները Ստեֆանի բնորոշման համաձայն: Դարաշրջանի իրականության ընդգրկումը նրա ստեղծագործության մեջ: Ստեֆանի վոճը՝ արամաբանական խնդիրները և միաժամանակ հոգեբանական վերլուծության խորությունը և ներթուրումը: Ստեֆանի ազդեցությունը ուս. գրականության վրա: Ստեֆանը վերադառնալիս ընդհանուր:

Մերիմի ռեալիստական նովելները: Մերիմի զբաղմունքները: Ժողովրդական թեմատիկայի վերաբերմունքը: Ուժեղ հերոսի պատկերը («Կոլոմբ» և այլն): Մերիմի և Պուշկինը:

Բալզակ—19-րդ դարի ռեալիզմի գագաթը: «Մարգարիտի կատակերգությունը» վորպես բուրժուական հասարակության գեղարվեստական հանրագիտարան: Բալզակի քաղաքական հայացքները, լեզվաբանությունը, հայացքները կրոնի և լեզվաբանության մասին, համակրանքը ազնվականության նկատմամբ: Կազմակերպվող բուրժուական հարաբերությունների ցուցադրումը, փողի ազդեցությունը բարոյականության, ընտանիքի, զավակների՝ ծնող-ներին նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի և այլն վրա («Յվզեներին նկատմամբ», «Հայր Գորիո», «Կորած յերազներ»): Բալզակի փիլիսոփայական վեպերը («Շագրեմի կաշին»): Բալզակի հիմնական հերոսների խորը տիպիկականությունը (Ռաստինյակ, Վոտրեն և այլն): «Մարգարիտի կատակերգությունը» կործանումը և «Կանխադրումը» բուրժուական եղբոր և մերձ հաշի հաղթանակը: Քննադատելով բուրժուական մասնավոր, ընտանիքը, «Վաղարշությունը»՝ ուղիղ բուրժուական յիշատակման անհրաժեշտությունը (որինակ՝ նրվական հերոսների կործանման անհրաժեշտությունը):

«Հնութեանների թանգարանում»): Հանրապետականների դրական գեղեցիկ (Միշլե Կրեյոն): Բալզակի քաղաքական համակրանքները և պատմական զարգացման ըմբռնումը նրա մոտ՝ («Նրա «ապագայի մարդիկ»): Բալզակի ռեալիզմի առանձնահատկությունները և ուսումնասիրական ելման դերը: Բալզակի վեպերի կոմպոզիցիան և նրա գրելու յեղանակը: Մարքսը և Նիցշեն Բալզակի մասին: «Բալզակը, վորին յես համարում եմ շատ ավելի արվեստագետ-ռեալիստ, քան անցյալի, ներկայի և ապագայի բոլոր Զոլաները, իր «Մարգարիտի կատակերգության» մեջ տալիս է մեղ Ֆրանսիական «հասարակության» ամենաազնվելի ռեալիստական պատմությունը, նկարագրելով բարձր խրոնիկայի ձևով, տարեցտարի, սկսած 1816-ից մինչև 1848 թիվը, բարձրացող բուրժուազիայի շարունակ ուժեղացող ճնշումը ազնվական հասարակության վրա, վորն ուղքի յեր յեկել 1815 թ. հետո և կրկին, վորքան այդ հնարավոր եր, վերականգնում եր ֆրանսիական հին քաղաքականության դրոշմը» (Նիցշեի նախակը Հարկենսին 1888 թ. ապրիլի սկզբը):

Բ) Անգլիական 1830—40 թվականների ռեալիզմը

Դիկենս: Անգլիական 19-րդ դարի ռեալիզմի յուրահատուկ գեղեցիկ և Դիկենսի տեղը այդ ռեալիզմում: Քաղաքային խուլ անկյունների նկարագրությունը Դիկենսի մոտ, սերը գեպի ընդհանրությունն ու անարգվածները:

«Հին ուրախ Անգլիայի» ռալիստական ցուցադրումը «Պիկվիկյան աղուժի նամակներում». սոցիալական ստորին խավերի նկարագրությունը «Ուլիվեր Տվիստում» և «Նիկոլայ Նիկոլևիչում». յերբեմն վորմեր ներդաշնակել կյանքը բարեսիրտ հումորով: 1848 թ. հեղափոխությունը, սոցիալական հակասությունների ստատիկությունը, կապիտալի և աշխատանքի պարզելում («Ռոբին և Վորդին», «Մանր Ժամանակներ», «Մանրյան պատմվածքներ»): Կապիտալիստների պատկերները (Բաունդերի): Հեղափոխության (ֆրանսիական) նկարագրությունը «Պատմվածք յերկու քաղաքների մասին» վեպում: Դիկենսի հումանիզմի առանձնահատկությունը: Դիկենսի լիրիզմը. նրա գեղար-

վեստական պրիոմների առանձնահատկությունները (լեյամոտիվները, պերսոնաժների յերբեմն միակողմանիությունը և այլն): Դիկկենսի ռեալիզմի իմացական արժեքը.— նա յերևան է հանել իր ժամանակի բուրժուական հասարակության ամենաեյական հակասությունները և խոցերը: Դիկկենսի հումանիզմը և նրա սերը գեպի սոցիալական ստորին խավերը—վորոնք հանդիսանում են ճշմարտության և մարդկայնության կրողները: Հուլիոսի յուրահատկությունը: Դիկկենսը վորպես մանկական գրող: Մանուկների պատկերները («Ուլիկեր Տվիստ», «Դափթ Կոպերֆիլդ»):

Թեկերեյ. աղնվականության և բուրժուական բարձր շրջանների քննադատությունը («Փառասիրության տոնավաճառը», «Նյուլիմները» և ուրիշ վեպերը): Մարքսն անգլիական ռեալիստների մասին (Դիկկենս և այլն): «Թեկերեյի դպրոցի» ռեալիստները: Շարլոտտա Բրոնտե («Աեն Եյր») և Յեյկզավիտա Գասկել («Մերի Բարտոն»): Ջորջ Ելիոտի ստեղծագործությունները: Անգլիական ռեալիզմի հետագա զարգացումը (Մերեդիտ և այլք): Անգլիական 1830—1860 թ. թ. լիրիկան և պերսոնաժայինները (Թեննիսոն, Ռոսսետտի, Մորիս):

7. 1850—1860 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՌԵԱԼԻԶՄԸ

1848 թ. հեղափոխությունը և նրա պատմական նշանակությունը բուրժուական իդեոլոգիայի զարգացման մեջ: Բուրժուական կուլտուրայի քայքայման սկիզբը: Եյական փոփոխությունները բուրժուական հասարակությունում 1848 թվից հետո. այդ քայքայման ղեմ պայքարող և նրան նորանոր քաղաքական իդեալներ ու կուլտուրական արժեքներ հակադրող հասարակական և զրական շարժումները (բանաստեղծներ և հեղինակներ, կապիտալ բանվորական լայն ղեմակրատական շարժման հետ):

Ա.) Ճրամսիրական 1850—1860 թվականների ռեալիզմը յեվ պառնասականները

Ֆլորերը և 19-րդ դարի ռեալիզմի զարգացման նոր շրջանը Հուսախարություն կապիտալիստական զարգացման արդյունք:

ներից, հոռետեսություն, սկեպտիցիզմ, արհամարանք քաղաքականություն և բուրժուական ղեմակրատիայի նկատմամբ: «Տիկին Բովարին» և ուղեմտիկական պատրանքների հուսախարությունը: «Ջալացմունքների դատարարությունը» 1840 թ. թ. պատմական դեպքերի ֆոնի վրա և բուրժուազիայի քննադատությունը: «Բուլվար և Պեկյուշեն»—սուր սատիրա բուրժուական դիտություն և կուլտուրայի նկատմամբ: Ֆլորերի քաղաքական անհետևողականությունը, նրա վերաբերմունքը գեպի բանվոր դասակարգը և Փարիզի կոմունան: «Սալամբոն» և «Սուրբ Անտոնիայի փորձությունը»: Ֆլորերի հոռետեսությունը, արվեստի տեսությունը նրա մոտ, ռեալիզմի ըմբռնումը: Պատմական վեպի ըմբռնումը Ֆլորերի մոտ: Ֆլորերը խոսքի մեծագույն վարպետներից մեկը: Բուրժուական կուլտուրայի ճգնաժամի սկզբնավորման գիտակցումը: Ֆլորերի ձգտումը պաշտպանել կուլտուրան և մարդկային անհատը բուրժուական պրակտիկայի քայքայիչ ազդեցությունից: «Փղոսկրի դղյակ գնալու» լողունը:

Ֆրանսիական ղեմակրատիկ ռեալիզմը 1850—1860 թվականներին (Դյուրանտի և Շանֆլերի): Նրա դադափարական և գեղարվեստական սահմանափակությունը:

Ֆրանսիական լիրիկան 1850—1860 թվականներին և «պառնասականները» (Գոթյե, Բոդլեր, Լեկոնթ Դե Լիլ և այլք):

Բ.) 19-րդ դարի յերկրորդ կեսի գեղմանական ռեալիզմը

Գերմանական բուրժուազիայի կոմպրոմիսը ռեալիզմի հետ և գերմանական գրականության անկումը 1848 թվից հետո: Գերմանական 1850—70 թվականների ռեալիզմի եկեղեցիական բընույթը: Ենգելսը՝ գերմանական բուրժուական 1848 թ. հետո կուլտուրայի մասին:

Շվեյցարական գերմանական խոշորագույն ռեալիստները՝ Դ. Կեյլեր և Կ. Մեյեր. Ֆեյերբախի ազդեցությունը Կեյլերի վրա: Նրա «Կանաչ ձկներին» վեպը: Մեյերի պատմական նովելները: Նիկեյատիկական եմպիրիզմը և «մարդային» ռեալիզմը Գերմանիայում: Գուստավ Ֆրեյթագը պրուսական բուրժուազիայի հեղինակ, «Պարաք և ապառիկ» վեպը: Շպիլհագենը և բանվորական շարժման խնդիրները «Մեկը դաշտում ռադիկ չե» վեպում:

Գերմանական դրամայի զարգացումը 19-րդ դարի յերկրորդ կիսում (Ֆրեդրիկ Հեբբել, Ուոտո Լյուդվիգ, Բիլսարդ Վագներ)։

Գ.) 19-րդ դարի յերկրորդ կեսի ամերիկական գրականությունը

Արդյունաբերական Հյուսիսի պայքարը կալվածատիրապետության հանդեպ։ Վալդեմար Վալդեմար (Լոնգֆելլո, Եմերսոն)։ Բիչեր-Ստուոլ «Թոմաս Բեռնտի տնակը» և արտոլոցիոնիզմի գրական շարժումը։ Բիչեր Ստուոլի գրվածքի լարադասական ուսուցողական կողմը և պոլիտանական-կրոնական հաշտությունը։

Ուոտ-Ուիտմենը վորպես 1840—60 թ. ամերիկյան դեմոկրատիայի բանաստեղծ։ «Մոտի տերեւները» (1855) ժողովածուն և նրա նշանակությունը պոեզիայի պատմության մեջ։ Շինարարության պափոսը, գիտության և տեխնիկայի աստվածացումը, ուրբանիզմ։ Նոր եսթետիկա, արվեստի դեմոկրատացումը, պոեզիայի հին ձևերի բացասումը։ Կոնկրետի մոտիվները, ընկերոջ պաշտամունքը։ Կյանքի վերջում հուսախաբությունը «Միասնական դեմոկրատիայի», կապակցված բուրժուական հասարակության դիֆերենցիացիայի հետ։ Ուիտմենը վորպես նովատոր պոեզիայի մեջ և նրա ազդեցությունը յվրոպական 19-րդ դարավերջի լիբերալիզմ (Ե. Վերհարն, Ա. Հոյց, ֆուտուրիստները, եքսպրեսիոնիստները)։

Բրետ-Հարդի (վիպեր Կալիֆորնիայի վոսկի վորոնոդներ կյանքից), Մարկ-Տվենի («Թոմ Սոյերի արկածները» և այլն) ստեղծագործությունների համառոտ բնութագրերը։ Մարկ-Տվենը վորպես մանկական գրող։

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԵՂԱՐԱՅՈՒՄԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԵՐ

1. Տենդալ.— «Փարմսկի մոնաստիր», «Красное и черное».
2. Բալզակ.— «Հայր-Գորիո», «Цезарь Биротто», «Евгения Гранде», «Крестьяне», «Сельский священник», «Утраченные иллюзии».
3. Ֆլոբեր.— «Տիկին Բուվարի», «Бувар и Пекюше», «Саламбо».
4. Դիկենս.— «Օլիվեր Թվիստ», «Домби и сын», «Тяжелые времена», «Пиквиский клуб».

5. Теккерей.— «Ярмарка Тщеславия».

9. Уитмен.— «Листья травы».

ՔՆՆԱԳԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ենգելսը Բալզակի մասին («Մարքսը և Ենգելսը արվեստի մասին»)։
2. Լուսաչարսկու և Եյխենգոլցի առաջարկը՝ Ֆլոբերի նոր հրատարակության (պարտադիր չէ)։
3. «Из истории реализма XIX века на Западе».— Հոգվածների ժողովածու Գ. Շիլլերի խմբագրությամբ։ Москва 1934 г. (պարտադիր չէ)։

2.-րդ ԲԱԺԻՆ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓԱՐԻՋԻ ԿՈՍՏԵՆԱՅԻՑ (1871) ՄԻՆՁԵՎ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ (1917)

ՆԵՐԱԾՈՒՐՅՈՒՆ

Այդ դարաշրջանի գրականության ընդհանուր բնութագրերը։ Բուրժուական կուլտուրայի հետագա քայքայումը։ Ռեալիզմի անկումը և դեկադանտի ու ժողովրդական ֆանտաստիկայի ուսուցողական և դեկադանտի մեծ տրագիկաները շարունակող հեղինակները։ Այդ դարաշրջանի հեղափոխական և դեմոկրատական գրականությունը։ Փարիզյան կոմունայի բանաստեղծները և հեղինակները (Ե. Պոպյե, Գլիման և այլք)։

1. ՆԱՏՈՒՐԱԼԻԶՄ

1830—60 թ.թ. ուսուցողական և նատուրալիզմը։ Նատուրալիզմի տեսությունը։ Նատուրալիզմի եսթետիկայի կապը պոեզիայի հետ և զոհերի մատերիալիզմի հետ։ գիտական հետազոտության մեթոդների փոխադրումը գեղարվեստական ստեղծագործության բնագավառը։ Բնության նմանելու նշանաբանը գեղարվեստի մեջ։ Իրականության նկարագրությունը աստիճանաբար, առանձին յերկույթների արձանագրման միջոցով, մանրամասնությունների, կենցաղի նկարագրման մանր փաստերի կուտակումը, վորոնք իրենցով ծածկում են սոցիալական պրոբլեմատիկան։

Սոցիալական ազդակների յենթարկումը կենսաբանական ազդակներին, հասարակական որոնքների շարժիչ ուժերի և որոնքների

չըմբռնման հետևանքով: Տենի աղդեցությունը նախորդալիսանների վրա: Նրա միջավայրի/տեսությունը:

Նախորդալիզմի ներածումը սրնվոլիզմի և իմպրեսիոնիզմի:

Ա.) Ֆրանսիական նախորդալիզմը

Գոնկուր յեղբայրները: Միջավայրի և հերոսի ֆեզիոլոգիայի գիտական ուսումնասիրությունները, վավերականության և խիստ ստուգված տվյալների պահանջը, սոցիալական լայն թեմաներից հեռացվելը և դարձ գեղեցիկ մասնավոր, պատահական, սովորաբար պատալոգիական յերեվությունները: Գոնկուրների ստեղծագործությունն նշանակությունը նախորդալիսական վեպի ստեղծման համար (Գոնկուրների «Ժերմինի Լոսերանոն» և Զոլայի «Թերեզա Ռակենը»):

Եմիլ Զոլան—արևմտա-յեվրոպական նախորդալիզմի պարագլուխն ու տեսաբանը: «Երազերիմենտալ վեպը» վորպես նախորդալիզմի հիմնական սկզբունքների շարադրություն: Հակասությունները Զոլայի տեսության և նրա կոլեկտիվի միջև:

Զոլան խոշոր աեալիստ և աշխատիչ, ուր նա չի հետևում իր տեսության և դեռևս կապված և ֆրանսիական կլասիկ աեալիզմի տրադիցիաների հետ: «Ռուլոն Մակարներին» քսանհատորյա սերիան—«Մի քննադատի կենսաբանական և սոցիալական պատմությունը յերկրորդ կայսրության դարաշրջանում»—վորպես Զոլայի աշխարհայացքի և վոճի ամենացայտուն արտահայտություն:

Ժառանգականություն և բիրտղիզմի դերը Զոլայի ստեղծագործություններում: Բուրժուական ֆրանսիայի ֆինանսական արխատկրատիայի, քաղաքական կյանքի և բարոյական հիմքերի քննադատությունը: Բնդուստրիալիզմի և արդյունաբերականության մեղադրությունը—«Երեք քաղաք» վիպաշարքում: Հասարակության «Զուր աշխարհի» բանվորների («Ժերմինալ»), գյուղացիների («Հողը») և սանր բուրժուազիայի («Կանոնյալները»), բուրժուազիայի («Փողը»), բարձր հասարակության («Նորին մեծություն Յեվգենի Ռուզոնը») նկարագրությունը:

Աշխատանքի և կապիտալի պայքարը, վորպես նոր թեմա Զոլայի ստեղծագործությունն մեջ: Բանվոր դասակարգի դերի

ըմբռնումը և սոցիալական հարցի սեփորմնական լուծումը: Բանվորական շարժման աճումը 90-ական թվականներին և Զոլայի վեպը դասակարգային համագործակցության մասին («Ավետարան» սերիան), «Կապիտալի աշխատանքի և տաղանդի» համագործակցությունը տեխնիկական ինտելիգենցիայի ղեկավարությունը:

Զոլայի մոտեցումը ժոլիսի և ֆրանսիական բանվորական շարժման հետ: Զոլայի ստեղծագործության գեմոկրատական բնույթը:

Իրեյֆուսի դատը և Զոլայի հրապարակախոսական ու քաղաքական դործունեությունը:

Զոլայի պատմական տեղը բուրժուական աեալիզմի զարգացման և անկման մեջ, սկսած Ստենդալից—Բալզակից մինչև 19-րդ դարավերջը:

Զոլայի ստեղծագործության առաջադիմական դժերը և հետագա դրական հոսանքների գնահատականը նրա մոտ: Զոլայի վոճի յուրահատկությունները ի տարբերություն նախորդ շրջանի աեալիզմի:

Դյուի-դը Մոպասանը—ֆրանսիական 19-րդ դարի վերջին խոշոր աեալիստը, աեալիստական նոգիլի վարպետ: Մոպասանի աեալիզմի կապը նախորդալիզմի հետ, աեալիզմի քայքայման դժերը:

Բուրժուական գեմոկրատիայի, բարոյականության և քննադատի քննադատությունը («Թանկագին բնկեր»), «Մի կյանք» և այլն): Դյուլապիությունը Մոպասանի նովելներում: Մոտիկությունը ժողովրդի հետ և ազգային արժանապատվության զգացմունքը («Պիշկա»): Մոպասանի հումանիզմը: Պատերազմի նկարագրությունը Մոպասանի մոտ:

Անցումը դեպի մեմությունը, մանվան և անհուսության մոտիվը: Մոպասանի վոճը: Հոգեբանական վերլուծության նրբությունը:

Ռեալիզմի ըմբռնումը նրա մոտ («Պյեր և Ժան» վեպի առաջաբանը): Մոպասանի նովելի կոմպոզիցիան:

Ֆրանսիական նախորդալիստների («Մեդանի խմբակի» համառոտ բնութագրերը և դարոցի քայքայումը:

Ալֆոնս Դոդե, Պատկերներ ֆրանսիական պրովինցիայի

կյանքից՝ «Տարաակոնցի Տարտարինը» արիւղգիւն: Դողիյի հու-
մորը: Փարիզյան բոհեմի նկարագրութիւնը: Մանր մարդու
պատկերը:

Բ) 19-րդ դարավերջի սկանդինավյան գրականութիւնը

19-րդ դարի յերկրորդ կիսի սկանդինավյան յերկրների
գրականութեան զարգացման յուրահատկութիւնը: Բրանզեսը
վորպես քննադատ և գրականութեան պատմագիր:

Հենրիկ Իբսենը—նորվեգիական գրականութեան խոշորա-
գույն ներկայացուցիչ: Նրա վաղ պատմական դրամաները («Պայ-
քար գահի համար» և այլն): Իբսենի սոցիալական-ոնախտա-
կան դրամաները: Կապիտալիզմի,—ստի և խաբէյութեան»
աշխարհի,—քննադատութիւնը, ամբողջական, բարոյական ան-
հատի տեսանկյունից («Բրանդ», «Ժողովրդի թշնամի»):

Ամուսնութեան պրոբլեմը բուրժուական հասարակութեան
մեջ, կանանց հարցը և այդ հարցի մեկնաբանութիւնը, վորպես
անհատի ազատագրում («Նորա»): Ժառանգականութեան տեսու-
թիւնը («Ուրվականներ»): Սիմվոլիկական տարրերի ուժեղա-
ցումը նրա վերջին դրամաներում («Կառուցող Սոլնես», «Հեղա-
Գաբլեր»): Դիալոգի տեխնիկայի վերլուծութիւնը:

Իբսենի սոցիալական նշանակութիւնը: Ենդելը Իբսենի
մասին: «Յիվ ինչ թերութիւններ ել վոր ունենան Իբսենի դրա-
մաները, նրանց մեջ այնուամենայնիւ արտացոլւած ե—թեկուզ
և մանր, միջին—բուրժուական,—սակայն գերմանականից անհամե-
մատ ավելի բարձր կանգնած մի աշխարհ, վորի մեջ մարդիկ
գեոեա ունեն խարսկտի, ընդունակ են ձեռներեցութեան և
գործում են ինքնուրույն կերպով, թեկուզ և հաճախ արտաոց
ոտաբերկրացի դիտողի տեսակետից» (Ենդելի նամակը Պաուլ
Երնստին, 5 հուլիսի 1890 թ.):

Բյորնստերնե Բյորնսոն. Բյորնսոնի ստեղծագործական ու-
ղին ազգային-ոմանտիկական շարժումից դեպի առաջնական
քննադատական յերկերը:

Տասնիններորդ դարավերջի Շվեդական գրականութիւնը

Սարինգերգը նատուրալիստական արժատական ուղղութեան
պարագլուխ: Հասարակարգի և բուրժուական ընտանիքի

քննադատութիւնը («Կապույտ սկնյակը»): Դրամայի դեպք-
մինիստական տեսութիւնը Սարինգերգի վրա՝ վորքերգական
հանցանքի բացակայութիւնը («Որիորդ Յուլիան»):

Սարինգերգի անցումը դեպի միստիցիզմը և սիմվոլիզմը
(«Դամասկոսի ուղին»):

Սելմա Լագերլեֆ, նրա նեոտոմանտիզմը («Գիստա Բերլինգ»):
Սկանդինավյան նատուրալիզմի ներածումը իմպրեսիոնիզմի:
Իմպրեսիոնիզմի սուբյեկտիվիզմը, թուացիկ ապավորութիւնների
զծադրելը, վոչ սյուժետային լինելը:

Կնուտ Համսուն—նորվեգիական խոշոր գրող, իմպրեսիոնիս-
տական լիբրկական արձակի վարպետ: Մանր բուրժուական
զարգացման յուրահատուկ բնույթը Նորվեգիայում և Համսունի
ստեղծագործութեան սոցիալական արժանները: Մանր բուրժու-
ադիայի պատկերը Համսունի վաղ շրջանի ստեղծագործութեան
մեջ: Հենարան չունեցող յերազող-ինտելիգենտի պատկերը:
Ռեակցիոն ինդիվիդուալիզմը և հոգեբանական սուբ վերլուծու-
թիւնը («Սով», «Միստերիաներ»): Փախուստ դեպի բնութիւն և
բնութեան հակադրումը քաղաքին, վորպես ներգաշակ սկզբունքը
ստեղծագործ հանգամանք («Պան»): Նահապետական գլուղացի-
ութեան ավելի ուժեղ իգեալականացումը («Յերկրի հյուսիսը»):
Կյանքի ռեակցիոն ըմբռնումը, վորպես կենսաբանական հովի-
տանական շրջանառութիւն Համսունի վերջին ռեակցիոն յե-
լույթները:

Գ) Գերմանական հասուրալիզմը

Զուլայի և Իբսենի աղբեցութիւնը գերմանական նատու-
րալիստների վրա: Գերմանական «հեթեկողական նատուրալիստ-
ների» գեղարվեստի տեսութիւնը: Դարձ դեպի բնութիւնը
Կապը բնագիտութեան, Հեկկելի մատերիալիզմի հետ: Մոտեցումը
բանվորական շարժման հետ: Սոցիալական թեմատիկան:

Արնո Հոլցը և Իոհանես Ելաֆը— գերմանական նատու-
րալիզմի տեսաբաններ («Հայր Համլետը»):

Գերհարտ Հաուպտմանը և գերմանական նատուրալիստական
դրաման: Ժառանգութեան և միջավայրի պրոբլեմը: «Արեւածագից

տուաջ): «Ջուլիանները» — Հաուպտմանի ամենաարժատական յերկը «Ջուլիանները» սոցիալական նշանակութիւնը: Անհատի և կոլեկտիվի նկարագրութեան պարբերը դրամայում: Նատուրալիստական դրամայի ստատիկ բնույթը: Վոդերբադականի ըմբռնումը: Լեզվի պարբերը: Բնական լինելու ձգտումը, պրովինցիալիզմ, լարբառ:

Հաուպտմանի ճանապարհը նատուրալիզմից դեպի սիմվոլիզմ, դեպի «հակեցիա» («Ջրասույզ գանգը»): Հաուպտմանի արվեստի անկումը: Հաուպտմանի շովինիստական դերը Համաշխարհային պատերազմում: Հաուպտմանը և Ֆաշիզմը:

2. ՆԱՏՈՒՐԱԼԻԶՄԻ ԱՆԿՈՒՄԸ (ՍԻՄՎՈԼԻԶՄ, ԴԵԿԱԴԱՆՍ)

Բուրժուական գիտակցութեան ճգնաժամը կապիտալիզմի վերջին ետապի անցման պայմաններում: Ռեալիզմից դեպի սիմվոլիզմը և դեկադանսը: Սիմվոլիզմը, դեկադանսը — ռեալիզմի գեղարվեստական ստեղծագործութեան սոցիալական բնույթի դեմ: Ռեալիստական տրագիկոնների ժխտումը: Նոր արվեստի կաստայականութիւնը, արիստոկրատիզմը: Սիմվոլիզմի փիլիսոփայական հիմքը՝ իրրացիոնալիզմը, ինտուիտիվիզմ (Բյորքսոն): Ձևի հզկվածութիւնը:

Ա) Շրանսիական սիմվոլիզմը յեվ դեկադանսը

Բողոքի ազդեցութիւնը ֆրանսիական սիմվոլիստների գպրոցի վրա:

Սանֆան Մալարմեն — ֆրանսիական սիմվոլիզմի տեսաբան: Մալարմենի պոեզիայի նրբացված եսթետիզմը և անկուսակալութիւնը: Այդ պոեզիայի ինքնամիտփութիւնը: Պատկերի փոխարինումը սիմվոլով, վորն ակնարկում է իդեայի ժախն, բայց վոչ ամբողջովին յերևան հանում այն: Մալարմենի ծածկազրված բանաստեղծութիւնը: Պոեզիայի ըմբռնումը, վորպես գաղափարի, հնչյունի և պատկերի պատկերի համադրութիւնը:

Պոլ Վեյլեն: Վեյլենի սիմվոլիզմի տարբերութիւնը Մալարմենի սիմվոլիզմից, հոգեկան գերլարումը և տառապանքների մոտիվները Վեյլենի մոտ:

Արթուր Ռեմբո: Նրա պոեզիայի յերկվութիւնը: Նրա յեր-

գերի քաղաքական սրութիւնը: Համակրանքը Փարիզի Կոմունայի նկատմամբ, պարողիա եսթետացնող պոեզիայի նկատմամբ: Պատկերների և ձևի նրբութեան զուգակցումը Ռեմբոյի պոեզիայում ցինիկ և անճոռնի համեմատութիւնների ու տեսաբանների հետ: Ռեմբոյի նովատորութիւնը և նրա տեղը ֆրանսիական սիմվոլիզմի գարգացման մեջ: Ռեմբոյի պոեզիայի դեկադենտութիւնը: Ֆրանսիական սիմվոլիստների ազդեցութիւնը ռուսական սիմվոլիստների վրա:

Բ) Սիմվոլիզմը յեվ բելգիական 19-րդ դարավերջի գրականութիւնը

Մորիս Մետերլինկը՝ սիմվոլիզմի և լիրիկական դրամայի ստեղծող: Գործողութեան բացակայութիւնը «տրամադրութիւնների դրամայում»: Պերսոնաժների իմաստերի արականացումը — վոչ թե հերոս ալ ստվերներ: Միատիկական ինտուիտիվիզմը և «լուսթեան» տեսութիւնը («Սոնետները գանձը»):

Մետերլինկը — հոռետես, մանվան և ճակատագրի, անավոր սպասման, կործանման նախազգացման բանաստեղծ («Անդրոյ», «Տենետաժիլի մահը», «Կուլյերը»): Մետերլինկի փորձերն ստեղծել «լավատեսական» դրամա, յերջանկութեան վորոնումը մարդու ներսում, քչով բաժանանալու մեջ («Կապույտ թռչուն»): Մետերլինկի հետադիմական հայացքները:

Եմիլ Վերհարն: Նրա ստեղծագործական ուղին — «Ճրամանդցիներ» պառնասիան յերգերից, սիմվոլիզմի միջոցով դեպի վերջին տարիների քաղաքական և փիլիսոփայական պոեզիան: Սիմվոլիզմի տարբերը: Պատկերների ընդհանրացումը: Վերհարնի մոտիվութիւնը բանվորական շարժման՝ բանվորական շարժման բարեբար ազդեցութիւնը հեղինակի ստեղծագործութեան վրա: Աշխատանքի, բանվորական տրիբունի և այլ պատկերներ («Դարբին», «Տրիբուն», «Ապստամբութիւնը», «Արշալույսներ»): Կապիտալիստական քաղաքի («Մովանդեղ քաղաքները») և կապիտալիզմի ճնշման տակ մեռնող գյուղի («Պատանքային գյուղերը») պատկերը: Վերհարնի հումանիզմը:

Վերհարնի բանաստեղծական վարպետութիւնը: Վոտանափորի պլաստիկութիւնը, մոնումենտալ և քանդակարոշմային բնույթը: Նրա ազդեցութիւնը համաշխարհային պոեզիայի վրա:

Գ.) Անգլիական դեկադանսը յեվ եսթեթիզմը

Ոսկար Ուալդը Գեղարվեստի «գերիշխումը» կյանքի վրա: Եսթետիկան անբարոյութունն («Դորիան Գրեյի նկարը»): Վոճի պարադոքսությունը, արհեստականությունը: Անոգտակար գեղեցկությունն պաշտամունքը: Գեղանիզմը: Պարադիստական գեղանիզմի դատապարտվածությունն զգացումը: Առարկայի գերիշխումը մարդու վրա: Անհատականության լիարժեք զարգացման վորոնումները և «սոցիալիզմի» յուրահատուկ ըմբռնումը («Մարգու հոգին սոցիալիզմի ժամանակ»): Հատուցման և քրիստոնեությունն թեմաները, հեթանոսության պաշտամունքի փոխարենն «Բեդինգլան բանտի բալլադան», «Ին պրոֆունդիս» հեքիաթ («երը»):

Դ.) Գերմանական սիմվոլիզմը յեվ եսթեթիզմը

Ֆրանսիական սիմվոլիզմի ազդեցությունը գերմանական անկումային զրախանություն վրա:

Ստեֆան Դեորգ, նրա եսթետիզմը և միստիկան: Նրա պոեզիայի նրբությունը և միստիկականությունը:

Դաժանություն և նացիոնալիզմի պաշտամունքը: Արիստոկրատիզմ: Դեորգը և գերմանական ֆաշիզմը:

Դուգո ֆոն Հոֆմանստալ: Մահվան և դատապարտվածության մոտիվները նրա զրաժաններում («Ապուշը և մահը»): Բայքայման ուժանտիկան և սիմվոլիկան:

Բայներ Մարիա Բիլկի: Թոշնուսի, թախծության, իրիկնային լուծության բանաստեղծ: Նրա բանաստեղծության յերաժըշտականությունը: Բիլկին վորպես գերմանական լիրիկայի նովատոր: Նրա յերգերի նրբացված ձևը:

3. 20-ԲԴ ԴԱՐԱՍԿԱՐԻ ԻՄՊԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԶԱՏԱԳՈՎՆԵՐԻ ԴԱՆԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ազգայնական տենդենցների աճումը և ազգա-գաղութային ժանրերի «ծաղկումը»: Պատերազմի և կապիտալիստական հափըշտակության փառաբանումը: 20-րդ դարասկզբի բուրժուական զրախանության խիստ հակադեմոկրատական բնույթը: Բուրժուական արվեստի ալյասերումը: Իմպերիալիզմի զրախանության գեղագիտության բնույթը:

Ա.) Իմպերիալիստական ռեակցիան գերմանական զրախանության մեջ

Ֆրիդրիխ Նիցշեն — իմպերիալիզմի փիլիսոփա: Բուրժուական փշրված քաղաքակրթության քննադատությունը և Նիցշեյի ռեակցիոն հակադեմոկրատիզմը: Ստրուկենրի բարոյականությունը և տերերի բարոյականությունը:

«Գերմարդու» գաղափարը («Այսպես խոսեց Զարադուստրան»): Նիցշեյի «պայքարը» գեղադանի դեմ և նրա գեղարվեստի փիլիսոփայության անկումականությունը: Նիցշեյի եսթետիկայի արիստոկրատիզմը: Նիցշեյի ստեղծագործության սիմվոլիկան: Նիցշեականության խոր հետադիմությունը, ազդեցիվությունը և հակահումանիզմը: Նիցշեն — ֆաշիստական իդեոլոգիայի նախորդ:

Բ.) Իմպերիալիստական ռեակցիան Ֆրանսիական զրախանության մեջ

Դրեյֆուսի գործը և ռեակցիոն ուժերի համախմբումը: Բարրեսը և ազգայնական զրախանությունը: Նրա «ազգայնական ենթագիտակցության» արթնոցիան:

«Աքսիոն ֆրանսեզը» և Շարլ Մորասը: Պոլ Ադանի ազգական-պառնական փալերը: Ֆրանսիական գաղութային վեպը: Գաղութային հախչաակումների բանաստեղծացումը և ուժանտիկանացումը Պիեր Լոտիի ստեղծագործություններում: Գաղութային Արևելքը Կլոդ Ֆարբերի նկարազրություն մեջ՝ ֆրանսիական գաղութացնողների (կոլոնիզատոր) բարքերի նկարագրությունը («Քաղաքակրթվածները»):

Գ.) Գաղութային ժանրը անգլիական զրախանության մեջ

Ռեդյարդ Կիպլինգը — բրիտանական իմպերիալիզմի հեղինակ: Անգլիայի «աստվածային ընտրյալության» ավետարանական պատկերները: Սպիտակամորթ մարդու «բեռնվածության» գաղափարը: Կիպլինգի գաղութային ժանրի տառնահատկությունները (գաղութային առորդային նկարազրությունը ի տար-

քերութիւնն ուսմանտիկական տրադիցիոն եկզոտիկայի): Բրիտանական դադութացման առորյա հերոսները և դանդաղաշարժ, դարերով անփոփոխ Հնդկաստանի պատկերը (սկիւմ): Կիպլինգի բազմաթիւները և յերգերը:

Պատմվածքներ և հեքիաթներ կենդանիների մասին, նրանց գեղարվեստական նշանակութիւնը («Ձոնգլիների գիրքը», «Հեքիաթներ»):

Կիպլինգի վոճը և նրա յերգերի ու բալլադների յուրահատուկ վարպետութիւնը (առորյայի լիրիկան, խոսակցական լեզուն):

Դ) Ֆուտուրիզմը իսլաական գրականութեան մեջ

Իտալական իմպերիալիստական ագրեսիայի խիստ ակտիվացումը: Դ. Անունցիոն և ազգայնականութեան գրականութիւնը: Եսթետիզմից և երոտիկայից («Հաճույք» և այլն) դեպի բռնագրավող-հերոսների, ծովերը և ողբ նվաճողների գովերգումը («Գուցե այո, գուցե չէ», «Միրուց ավելի հոգը» և այլն):

Ֆուտուրիզմ: Ֆուտուրիստների պայքարը «ակադեմիաների և թանգարանների» Իտալիայի դեմ, հանուն իմպերիալիստական Իտալիայի, եկսպանիայի, պատերազմի, դադութային հափշտակումների: Տեխնիկայի ֆեաիշիզմը: Բռնութեան և պատերազմի պաշտամունքը:

Ֆուտուրիզմի պոետիկան և Մարինետին («Մանիֆեստներ») Մարգու պատկերի վոչնչացումը գեղարվեստի մեջ: Մեքենայի պաշտամունքը, դինամիկան, լիզլի քայքայումը, հեռագրական վոճ: Ֆեաիշիզմի գուգակցումը միստիկայի և ինտիմիտուիզմի հետ:

Ֆուտուրիզմը—բուրժուական գեղարվեստի դեգրադացիայի ցայտուն արտահայտութիւն: Իտալական ֆուտուրիստների և ազգայնական հեղինակների ուղին դեպի ֆաշիզմը:

4. 20-ՐԴ ԴԱՐԱՍԿԱԶՐԻ ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՌԵԱԼԻԶՄԸ ՅԵՎ ՀՈՒՄԱՆԻԶՄԻ ՊՐՈԲԼԵՄՆԵՐԸ

«Բուրժուական գեմոկրատիայի մոնիկանները» (Լենին) և իմպերիալիզմի քննադատութիւնը: Դեմոկրատական ինտելիգենցիան և նրա ոպոզիցիոն իմպերիալիզմի դեմ: 20-րդ դարասկզբի

Լաւալույն ուսուխտների (Ֆրանս, Ռուս, Հ. Ման և այլն) ստեղծագործութեան խոր պրոբլեմատիկ բնույթը, քննադատական ուսուխտի տարրերի գուգակցումը ուսմանտիկական «պարստամբութեան» հետ (Ռուս, Ջեկ Լոնդոն): Միաժամանակ այդ հեղինակների անկարողութիւնը վերաբաղեցրու դաժաշտանի հիմնական հակասութիւնները և դարաշրջանի շարժիչ ուժերը:

Դեմոկրատական ինտելիգենցիան և պայքար հումանիզմի ու կուլտուրական արժեքների համար: Բողոք ընդդեմ անհատի խորտակման: Հումանիստական և ինտելիգուալիստական պատրանքները: «Վոգու անկախութեան» գաղափարները, ապաքաղաքականութիւնը, «խաղաղ սոցիալիզմը», կնալված «կապիտալիզմի համեմատաբար խաղաղ դարգացման» հետ նախապատերազմային շրջանում (Մալին):

Յեվրոպայի պրոբլեմատիկան շարժման ու աշխատավորական լայն մասսաների անբավականութեան արտացոլումը Ռուսի և ուրիշների քննադատական ուսուխտի մեջ:

Ա) Քննադատական ուսուխտը Ֆրանսիական գրականութեան մեջ

Անտու Ֆրանս: Ֆրանսի ստեղծագործութեան բարդութիւնը: Եսթետ, եպիկուրյան և սկեպտիկ Ֆրանսը և՛ ուսուխտ Յերրորդ հանրապետութեան սատիրիկ Ֆրանսը: Փախուստ բուրժուական իրականութեանց դեպի անցյալի կուլտուրական արժեքները: Ֆրանսի հումանիզմը: Յերկու աշխարհայացքների ընդհարումը Ֆրանսի ստեղծագործութեան մեջ—հիթանոսական և քրիստոնեական («Թախ», նովելներ): Ֆրանսի հակակղերականութիւնը: Փիլիսոփայական վեպի ժանրը: Փիլիսոփայական դիալոգի դերը: Աբբա Կուանյարի պատկերը: Ֆրանսի ստեղծագործութեան առաջին շրջանի հայեցողական բնույթը:

Ֆրանսի քաղաքական ակտիվութիւնը Դրիֆուսի գործի տարիներին: Ֆրանսի շրջադարձը, եսթետիկական պրոբլեմներից դեպի սոցիալական պրոբլեմները («Ժամանակակից պատմութիւն») Ֆրանսը բուրժուական որինականութեան քննադատ («Կրենկերի», «Անկաշառ դատավորները»): Հումանիստ Բերթերէյի պատկերը: Իրոնիկան ինքնաքննադատութեան գծերն այդ

պատկերում: Ֆրանսի մոտեցումը ժողովրդի և դարասկզբի սոցիալիստական շարժման հետ: Ֆրանսը և ժողովուրդը: «Ապիտակ քարի վրա» գործի սոցիալական ուսույթի: Բուրժուական քաղաքակրթության սատիրան և մերկացումը: «Պատմության շրջապտույտ» հոսանքական դադարաբեկը («Պինգվինների կըղ-դին»), «Աստվածները ծաբավի յեն», «Հրեշտակների խոսվու-թյունը»):

Ֆրանսը և կոմունիզմը: Ֆրանսը դեպի սոցիալիստական հեղափոխությունը յեկող կուլտուրայի վարպետների նախակարա-պետ:

Ռումեն Ռոլան, Նրա հումանիզմի ակունքները: Ռոլանի հումանիզմի ժառանգությունն անցյալի խոշոր հումանիստական գաղափարներից: Հերոսական խարակտերների ստեղծելու փորձերը («Հավատի վողբերգությունը», «Հեղափոխության դրամաները»): Ռոլանի հերոսական ուժանդատը ու ունակը: Ապստամբու-թյուն կապիտալիզմի դեմ և այդ խոսվածքային վողբերգական սահմանափակությունը («Ժան Բրիստոֆ»): Ստեղծագործական վոգու, մենակ մարտիկի հակադրումը բուրժուական հասարակու-թյանը: Բուրժուական կուլտուրայի այլասերման մերկացումը: Ռոլանի պացիֆիզմը, ամեն մի պայքարի ժխտումը, բացի վոգու պայքարից: Նրա վերաբերմունքը դեպի բանվորական շարժումը: Ռոլանի լավատեսությունը («Կոլա Բրունյոն») և ժողովրդայնու-թյան պրոբլեմը Ռոլանը և Տոլստոյը:

Ռոլանը և Գրեկին: Պայքար ընդդեմ պատերազմի («Կլե-րամբո», «Վեճ ու կռիվ վրա»): Ռոլանը՝ «Ցեվրոպայի խիղճ»: Ռոլանի ուղին բուրժուական հումանիզմից դեպի սոցիա-լիստական հումանիզմը («Կախարդված հող»): Ռոլանի հասա-րակական գործունեությունը վերջին տարիներում: Ռոլանի վճիռ առանձնահատկությունները: Հոգեբանական «պեյզաժ» և ուժանտիկական պոֆուր:

Բ) Քննադատական ուսույթում անցյալի և գրականու-թյան մեջ

Հոլաուորսի և քննադատական ուսույթի ճակատագիրը Նրա ստեղծագործության մեջ: Վիկտորիան բարոյականության և կենցաղի վերադարձառությունը: Հոլաուորսի և Վիկտորիակա-նության ճգնաժամն Անգլիայում («Մազա Ֆորսայտների մա-

սին»): Հոլաուորսի սոցիալական բնութագրման վարպետու-թյունը, վորը յերևան և հանում բուրժուական հոգեբանությամբ և յուրթյունը:

Հոլաուորսի ուսույթի և սեփականության դեմ նրա «ապս-տամբ» պատկերների սահմանափակությունը: Սեփականատիրոջ պատկերը (Սոմո), վորն ստանում է լիբերական մեկնաբանու-թյուն: «Կարապի յերգը» վեպը և ֆորսայտների կենսական լիար-ժեքության հաստատումը: Հոլաուորսի հետմահի տրիտգի-ան («Աղջիկ ընկերը», «Ծաղկող անապատը», «Գետի վրայում»):

Բերնարդ Շոու: Բանվորական շարժման վերելքը, լիբերա-լիզմի ճգնաժամն Անգլիայում 80—90 թ.թ. և վաղ Շոուի ազդեցա-լիզմը: Բուրժուական բարոյականության և շոդոքորթություն քննադատությունը: Իրանց սոցիալական պայմանավորվածու-թյան դրսևորումը «անախորժ» պիեսներում («Սուլ անկյուն-ներ», «Պարոնուհի Ուորենի մասնագիտությունը»): Շոուն և Ֆաբիանական սոցիալիզմը: Շոուի գերմարդը և մարդու կենսա-բանական վերափոխման միջոցով՝ աշխարհը փոփոխելու գաղա-փարը («Մարդը և գերմարդը»):

Շոուի սատիրայի սրությունը: Բուրժուական տրադիցիոն պատկերացումների կործանելը: Շոուի պարագործների դերը Նրա դրամատիկական տեսությունը: Վողբերգական հերոսի ցա-ծացումը («Շոկոլատե դինվորիկ», «Կեսարը և Կլեոպատրան»): Շոուն և իմպերիալիստական պատերազմը: Բուրժուական քա-ղաքակրթության կործանման կանխատեսումը «Փշրված սրտերի տան» մեջ: Բուրժուական քաղաքականության և կուլտուրայի ճգնաժամից յեկը վորոնելու ձգտումը Շոուի մոտ: Նրա յեկույթ-ներն ու հոգվածները ի պաշտպանություն իմ իմ:

Հերբերտ Ուելս: Ուելսի վաղ շրջանի ֆանտաստիկան և 1880 թվականների ճգնաժամն Անգլիայում: Կապիտալիստական քառսի ֆանտաստիկական պատկերները: Համաշխարհային կա-տաստրոֆաների նախատեսումը («Ժամանակի մեքենան», «Աշ-խարհների պայքարը»): Ուելսի գիտական-ֆանտաստիկական ժանրը՝ սարսափը և խոսքովելը բուրժուական տեխնիկայի և գիտության զորություն առաջ: Ուելսի եվոլյուցիոն գաղափարները: Մանր բուրժուական ուսույթի և գիտակցության հեղափոխու-թյան և գիտական-տեխնիկական ինտելիգենցիայի դրությունը հասարակությունը ապրիոնալիզացիայի յենթարկելու:

Ուելսի կենցաղային վեպը մանր յարգեանց մասին («Միստեր Պոլլի»):

Ուելսի վերջին տարիների պեսիմիզմը («Կրոկետի խաղա-
մուրը»): Այցելութիւնը ԽՍՀՄ և սոցիալիստական հեղափոխու-
թյան բոլորովին չըմբռնելը:

Գ) Քննադատական ոեալիզմը գեղմանական գրականու- թյան մեջ

Թումաս Մամ: «Բոնդերները» վեպը: Այդ վեպի ոեալիզմը
գերմանական բուրժուազիայի դեգրադացիայի նկարագրութեան
մեջ: Թ. Մանի գեղարվեստական պրիոյմները (կոմպոզիցիան,
բնութագրումները, նկարագրութեանների կրկնութեանները, լե-
զուն): Արվեստի և արվեստագետի թեման («Տրիստան», «Թոնիս
Կրեպեր», «Մահը Վենիցիայում»): Մոտեցումն ազգայնական գա-
ղափարներին պատերազմի տարիներին: Թ. Մանի խոր հիաս-
թափութեանը պատերազմից հետո: Դիմումը դեպի մահվան և
քայքայման թեմաները, դեպի նրբացած պսիխոլոգիզմը («Կախար-
դական լուր»): Ատարանդիութեան Գերմանիայից Ֆաշիստական
հեղաշրջումից հետո: Դրական իդեալների վերոնմաներն ավե-
տարանական բաղձահատոր եպոպեյայում («Հովսեփը և նրա յեղ-
բայրները»): Թ. Մանի հումանիզմը և նրա բողոքն ընդդէմ ֆա-
շիստական բարբարոսութեան:

Հենրիխ Մամ: Մատիւր-վեպ ֆինանսական բուրժուազի-
այի մասին («Կիսելային ափեր»): Դեկադանսի ազդեցութեանը
Հ. Մանի ստեղծագործութեան վրա («Աստվածուհիները»): Բուր-
ժուական հասարակութեան «բարոյական հիմքերի» դրամաթուրգի-
աբարդ և գեղարվեստի քայքայման ցուցադրումը: Մանր բըռ-
նապետի պատկերը («Ուսուցիչ Ունրատը»): Դերմանական կայս-
րութեան և նրա կրողների հիանալի նկարագրութեանը («Ադնիվ
հպատակ» վեպում): Հետիւսի պատկերը — բուրժուական ոեալիզ-
այի հավաքական տիպը: Հենրիխ Մանի ստեղծագործութեան
քննադատական ոեալիզմը և նրա գեղարվեստական յեղանակ-
ները (գույների խտացում, շարժ. գրոտեսկ):

Հ. Մանի պացիֆիզմը և հումանիզմի գաղափարները պա-

տերազմի ժամանակ: Հ. մանի շիրքը պատերազմի ժամանակ
Հ. Մանի շիրքը Վայմարյան հանրապետութեան տարիներին:
Հենրիխ Մանի դերը հակաֆաշիստական դրակոնութեան մեջ
Փաշիզմի դեմ ուղղված նրա գրքերը («Աստվածութեան» և «Կզա-
որը»): Հ. Մանի հակաֆաշիստական հասարակական ակտիվ
գործունեութեանը: «Հենրիխ 4-րդի» յերիտասարդութեանը
վերջին վեպը, վերադառնալով ներկայացնելու հումանիզմի հա-
մար պայքարողի դրական պատկերը: Պատմական մեծ վեպի լայն
կտավը:

Դ) 20-րդ դարասկզբի ամերիկական գրականութեանը

Զոլայի նատուրալիզմի ազդեցութեան ամերիկական գրա-
կանութեան մեջ: Սոցիալական և կենսաբանական պայմա-
նավորութեան գաղափարները, պայքար ընդդէմ պաշտօնական
լավատեսութեան. «ազստ ստեղծագործող ամերիկացու» տրա-
դիցիոն պատկերի կործանումը: Նատուրալիստ Մորիսը և նրա
ֆերմերական շարժման թեմատիկան: Ռ. Հենրիի նովելները:
Թեոֆոր Դրայզեր: Կենսաբանական որենքների կերպարումը սոց-
իալական կյանքում: Այստեղից վաղ Դրայզերի ֆատալիզմը և եմ-
պիրիզմը: Մանրակրկիտացումը և վավերագրութեան: «Ամու-
րալիզմը» և պայքար պուրիտանական բարոյականութեան դեմ
(«Կերբիի քույրը»): Զգտումը եպիքական ձևին, — «Ճանկութեան»
տրիլոգիան, — ամերիկական բուրժուական դեմոկրատիան մեր-
կացնող խոշոր գործ: Ֆինանսական «գերմարդու» պատկերը:
Դրա չատագրվումը և քննադատութեանը («Ֆինանսիստ»,
«Տրիստան»): Արվեստագետի պրոբլեման կապիտալիզմի պայման-
ներում («Հանճար»): Ռեալիզմը և նատուրալիզմը Դրայզերի,
ստեղծագործութեան մեջ: Դրայզերը պատերազմից հետո:

Կապիտալիստական Ամերիկայում «հավատար հաւարավորու-
թեաններ բոլորի համար» լողունգի մերկացումը («Ամերիկյան
վողբերգութեանը»): Կապը հեղափոխական գրական շարժման հետ
(«Ամերիկյան վողբերգութեանը»):

Ձեկ Լոնգոն: Նրա պայքարը հանուն ազատ, ուժեղ անհատի
հակադրված քաղքենիութեան և բուրժուական սահմանափակու-
թեան: Վաղ Լոնգոնի անարխիստական ինդիվիդուալիզմը: Ռազմի-
քայութեան և «ստեղծագործութեան» ռոմանտիկական վերադառնալի

անկախութեան վերածննդի փորձ: Բնութեան ուժանտիկան (Սպիրտալ ժանիք) և այլն): Վոսկի վորոնողների ուժանտիկան և Լոնդոնի արկածախնդրական ժանրը: Լոնդոնի «Գերմարզը» («Մովալին դայը»):

Լոնդոնը և սոցալիստական կուսակցութեանը: Վեպ հեղափոխութեան մասին («Յերկաթի կրունկը»): Մասսայի դերի հասկանալը, հոռետեսութեանը բանվորական շարժման հեռանկարների գնահատութեան մեջ: Գաղութեան, խիզախութեան, կյանքի տենչի ուժանտիկան—արժեքավորը Լոնդոնի ստեղծագործութեան մեջ («Կյանքի սերը», «Լուսնի հովիտը»): Արվեստագետի վոլգեր-գութեանը բուրժուական հասարակութեան մեջ («Մարտին Ի-դեն»): Արվեստի անկումը, Լոնդոնը կյանքի վերջում («Կարմիր արեւիկ», «Մեծ տան փոքր տիրուհին»): Լենինը Ջեկ Լոնդոնի մասին:

Նպտոն Սրնկեր: Լենինը Սրնկերի մասին: Սրնկերը—«զգացմունքների սոցիալիստ»: Սրնկերը և մերկացնող վեպը: «Կեղտը դուրս հանող» գրականութեանը («Ջունգլիներ»): Կապիտալիստական շահագործման սարսափների նկարագրութեանը: Վերաբերմունքը դեպի սոցիալիզմը, վերադա սիրո նոր կրոնի և յեղբայրութեան: Սրնկերի «սոցիալիզմի» խաղաղ քարոզչական ընդլայնումը: Ապաշխարող ինտելիգենտի պատկերը, քարոզչութեան, սենտիմենտալ ճարտասանութեան: Սրնկերի մերկացնող ուսուցիչը «Արքածուխ» վեպում: Սրնկերի գիրքն իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ: Սրնկերը ինտերնացիոնալիստ («Ջիմմի Խիզկնա»): Սրնկերի վերաբերմունքը դեպի ԽՍՀՄ: Հրապարակախոսական քննադատութեան ուղղված կապիտալիզմին, հետպատերազմյան առաջին տարիներին: Սրնկերի հակաֆաշիստական յեղուցիները և Իսպանիայի պայքարի մասին նրա վեպը («Ներանք չեն անցնի», «Փաշիզմի Կեմ»):

3-րդ ԲԱԺԻՆ—ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԶԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերկու աշխարհների, յերկու սիստեմների պայքարը: Կապիտալիզմի ճգնաժամը: ԽՍՀՄ-ի ազդեցութեանն արեւմտյան ինտելիգենցիայի և ամբողջ աշխարհի հեղափոխական զորողների վրա: Հեղափոխական գրականութեան նոր վերելքը: Փաշիզմի

բարբարոսութեանը, ազդեցիկութեանը, հակամարդկայնութեանը և առաջավոր զորողների բողոքը նրա դեմ: Կուստուրայի մի շարք վարպետների ներառումը հակաֆաշիստական շարժման մեջ: Հակաֆաշիստական ժողովրդական լայն ճակատը գրականութեան մեջ: Մաքսիմ Գորկու և խորհրդային գրականութեան հսկայական դերը Արեւմտքի հեղափոխական գրականութեան զարգացման մեջ:

1. ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա.) Համաեւսարհային պատերազմը յեվ «Կլարտե» խմբակը

Արեւմտ-յեվրոպական ինտելիգենցիայի շերտավորումը պատերազմի ազդեցութեան տակ: Շարժումը պատերազմի դեմ և «Կլարտե» խմբակի կազմակերպումը: Ռոլանի և Բարբյուսի առաջատար դերը: Կլարտիստների ինտերնացիոնալիզմը, պատերազմի դեմ հանդես գալը: «Կլարտեն» և Յերբորդ Ինտերնացիոնալը: Լենինի վոլջույնը «Կլարտե» խմբակին: Վոգու հեղափոխութեան իդեալիստական կոնցեպցիան և ինտելիգենցիայի դերի գերազնահատումը: «Կլարտեյի» պացիֆիստական մասի աջացումը և խմբակի պառակտումը: «Կլարտեյի» ձախ թեւը,—Բարբյուս, Լեֆեր, Վալյան-Կուստուրեյ և հեղափոխական գրականութեան սկիզբը Ֆրանսիայում:

Համաշխարհային պատերազմը պացիֆիստ զորողների նկարագրութեան մեջ, վորոնք պատերազմի թեմային մոտենում են, վորպես մարդկային տառապանքների թեմայի (Լուվեյի «Գուպիտուլը» և այլն):

Հանրի Բարբյուս—նրա ստեղծագործական ուղին վաղ ջրջանի պոեզիայից («Լացողներ») դեպի «Կլարտե» ուսուցիչը: Լենինը Բարբյուսի «Կրակ» և «Լույս» վեպերի մասին: Պատերազմի սարսափների և ջոկիների մերկացումը: Մասսաների հեղափոխական գիտակցութեան աճումը: Ստալինի մասին գիրքը: Բարբյուսի հակապատերազմական և հակաֆաշիստական գործունեությունը: Բարբյուսի վորպես մարտիկի, տրեյդուների և արվեստագետի նշանակութեանը: Ստալինը Բարբյուսի մասին:

Բ) Հետապետեալմյան ճգնաժամը յեմ բուրժուական
գրականութիւնը ճրանսխայում

Մարտի 9-րդ — բուրժուական պարագիտիզմի արվեստը (սկոր-սքլաժ ժամանակի վորոնումներում)։ Ֆրանսիական բուրժուա-զիայի վերին շերտի քայքայման պատկերը։ «Գիտակցութեան հոսանքը» և բարձր դասակարգի հանգամանքների մանրամասնու-թյունների վերարտադրութիւնը։ Բյուրգուոնի փրիւստիայութիւն-ը և Պրուստի ստեղծագործական մեթոդը՝ պայքար բանակա-նութեան դեմ, ինտուիտիվիզմ, գեղարվեստի պրիմատը գործու-նեցութեան նկատմամբ։ Պրուստի կատալանականութիւնը։ Ապոլոգե-տիկայի և հոռետեսական անել վիճակի դուգակցումը Պրուստի գրվածքներում։ Պրուստի լիզուն և շարահյուսութիւնը։ Պատմե-լը — վորպես ակթմա ասոցիացիաների շղթա։

Սյուռետիզմը և դադարիզմը վորպես բուրժուական գրական անկման ամբողջացած արտահայտութիւն։ Դրանց պոեզիայի վոտանավորի քայքայումը, երոտիկան, ֆորմալիստական տրյուկները, անառարկայական — նեգատիվ բովանդակութիւնը։

Պոլ Մորանը և բուրժուական հափշտակութեան ջատագո-վումը («Լեվիս և Իրեն»)։ Մորանի գաղութային թեմաները («Սև կախարչութիւն» և այլն)։ Ֆաշիստական գաղափարախոսութեան արտացոլումը Մորանի ստեղծագործութեան մեջ։

Ժյուլ Ռոմեն։ Ռոմենի վաղ շրջանի ստեղծագործութիւնը։ Նրա մասնակցութիւնն «աբբայութիւն» խմբակում։ Ժյուլ Ռո-մենի քաղաքական տատանումները։ Ռոմենի հետպատերազ-մյան ստեղծագործութիւնը։ Մոնումենտալ արվեստ ստեղծելու փորձերը — «Բանի կամքի մարդիկ»։

Գ) ճրանսխական հակաճաբիւսական յեմ

հեղափոխական գրականութիւնը

Ֆրանսիական ինտելիգենցիայի լայն հակաֆաշիստական շարժումը։ Կուլտուրայի պաշտպանութեան կոնգրեսը Փարիզում (1935 թ.)։ «Մոնը», «Կոմյուն», «Երոպ» հանգեմները։ Ռոլանի, Մալրոյի, Արագոնի և այլոց մասնակցութիւնը հակաֆաշիստա-կան պայքարում։

Արագոն — նրա ուղին սյուռետիզմից դեպի ռեալիզմը («Կար-միր ճակատ», «Ուրալ», «Բաղելի գանգերը» և «Հարուստ թաղա-մասերը»)։ Բուրժուական հասարակութեան ռեալիստական ցու-ցադրումը։ Արագոնի վոճը։ Դիմելը խոսակցական լեզվին։ Արա-գոնը և հեղափոխական ռեալիզմի համար տարվող պայքարը Ֆրանսիայում։

Մալրո — ուղին հոռետեսութիւնից և դեկադանտութիւնից դեպի հեղափոխական հերոսականութեան պատկերները («Մարդ-կային գոյութեան պայմանները» և «Ատիլութեան տարիները»)։

2. ԻՍՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱՅԱՇԻՄՏԱԿԱՆ ՅԵՎ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ռաֆայել Ալբերտի պոեզիան։ Ռոմոն Սենդերի ստեղծագոր-ծութիւնը («Մագնիս», «Յոթ կարմիր կիրակիներ», «Հասա-րակական կարգ» և այլ վեպերը Իսպանիայի հեղափոխական շարժման մասին)։ Անարխո-սինդիկալիզմի պրոբլեմները, ինտե-լիգենցիայի դերը հեղափոխութեան մեջ։ Հեղափոխական Աստու-րիան Իսպանական գրականութեան մեջ։ Իսպանական գյուղա-ցիւթիւնի արտացոլումը գրականութեան մեջ (Արդերնիու «Գյու-ղացիներ», Արկոնադաի «Աղքատները հարուստների դեմ»)։ Բենավիդեյի ռեպրեսալը («Միջերկրական ծովի վերջին ավա-զակը»)։ Ժողովրդական Իսպանիայի բանաստեղծները՝ Պլյա և Բելտրան, Լորկա և այլք։ Դիմումը ժողովրդական ձևին — «Ռոմանսեր»։ Հերոսութեան նոր ըմբռնումը իսպանական պոեզիայում (կազմակերպվածութեան, կարգապահութեան փա-ռաբանումը)։ Հանրապետական Իսպանիայի գրողների մասնակ-ցութիւնը իսպանական ժողովրդի պայքարում՝ ընդդէմ ֆաշիզմի։ Կուլտուրայի պաշտպանութեան յերկրորդ միջազգային կոնգրեսը Փաշիզմի դեմ (1937 թ.)։

3. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա) Համաբարիսային պատերազմը յեմ եփաբեսիոնիզմը

Եքսպրեսիոնիզմը — բուրժուական գեղարվեստի գաղափարա-խոսական-ստեղծագործական անանկութեան ցայտուն արտա-հայտութիւն պատերազմի և հետպատերազմյան ճգնաժամի ժամա-

նակ, Հակառակ իրաւական տենդենցները, իրաւալիստական հոռե-տեսական փրիւստփայութիւնը, խորհրդապաշտութիւնը, փա-խուստ իրականութիւնից դեպի հոգեոր աշխարհը:

Բանաստեղծական ձևի կործանումը, հին եսթետիկայի փշրումը: Գրական վոճի բոլոր բաղադրիչ մասերի անկումը, պատկերի անկումը: Անցյալի կուլտուրայի, գրական ժառանգութեան ժխտումը: Արտահայտութեան նրբութիւնը, լարվածութիւնը: Շարահյուսութեան կամայական խորտակումը:

Գերմանական եքսպրեսիոնիզմի ձախ խմբավորումների ա-նարխիստական-խռովարարական ընույթը: Ակտիվութեան, դի-նամիկութեան պրոբլեմը: Վերացական բողոք համաշխարհա-յին պատերազմի դեմ: Փրանկի նովելան՝ «Մարդը բարի չէ»: Հազնէլլեվերի լիրիկան—«Մարդասպանը նստած է ոպերայում»: Փրանց Բերֆեր: Մարդկային գիտակցութեան միստիկական յեր-կամածութիւնը («Մարդ հայելուց»): Աշխարհի ուղղման գա-ղափարը բարոյական վերածնութեան ճանապարհով: Գեորգ Կայզեր: Նրա բողոքն ընդդէմ կապիտալիստական աշխարհի ան-հոգութեան, ինդուստրիալիզմի («Դադ»): Սխեմատիզմը նրա ստեղծագործութեան մեջ: Պերսոնաժների դիմագուրկ լինելը:

Բ) Գերմանական բուրժուական հակապաշտարգմական վեպը

Վերհելմյան Գերմանիայի պարտութիւնը: Հուսախաբու-թիւնը, պատերազմական ֆրազի մերկացումը: Երիւթ-Մարիա-Ռեմարկ. նրա հակապատերազմական վեպը՝ «Արեւմտյան ճա-կատն անփոփոխ է»: Պատերազմի սարսափների նկարագրու-թիւնը: Հայրենասեր յերիտասարդութեան բարոյական կործան-ման հուսախաբութիւնը: Վեպի շարունակութիւնը («Վերա-դարձ»): Տուն վերադարձած պատերազմի հերոսները տեղ չեն գտնում հետպատերազմյան Գերմանիայում: Վեպի հուսաբե-կութիւնը, անեյանելիութիւնը:

Սրմալդ Յվեյզը և նրա «Մերժանտ Գրիշա» պացիֆիստական հոգեբանական վեպը: Իմպերիալիստական պատերազմիը հրահման խորացումը «Դաստիարակութիւնը Վերդենի տակ» վեպում: Նրա վեպերի հումանիստական տենդենցները: Ա. Յվեյզի անցումը դեպի հակաֆաշիստական հեղափոխական գրականութիւնը վերջին տարիներում:

Ստեֆան Յվեյզը և հոգեբանական վեպը: Ֆրեյդիզմի ազ-դեցութիւնը նրա ստեղծագործութեան վրա: Յվեյզը և կուլտու-րական ժառանգութիւնը: Պատմական պերսոնաժները: հոգեբանա-կան նուրբ նկարագիրները նրա մոնոգրաֆիաներում և ռապա-կուսակցականութեան կեղծ գաղափարը («Նրազմ»): Ստեֆան Յվեյզի քաղաքական տատանումները վերջին տարիներում:

Գ) Հակաճաւախական յեթ հեղափոխական գրականութիւնը

Կուլտուրական արժեքների խորտակումը ֆաշիզմի կողմից: Հակակուլտուրականութեան պրոպագանդը: Պատերազմի, դաժա-նութեան, հակահումանիզմի շատագոյնումը:

Փաշիստական գրականութեան հակառակ իրաւականութիւնը կամ կեղծ ռեալիզմը, կեղծ տենդենցիոզականութիւնը: Գրականու-թեան կործանումը ֆաշիստական Գերմանիայում: Հաւաքումանի անկումը:

Դեմոկրատական ինտելիգենցիան կուլտուրան պաշտապա-նում է ֆաշիզմից: Կուլտուրայի վարպետների ներգրավումը հա-կաֆաշիստական շարժման մեջ: Կուլտուրայի պաշտպանու-թեան Փարիզյան կոնգրեսի (1935) դերը: Հակաֆաշիստական միասնական ճակատը գրականութեան մեջ: Գերմանական գրա-կանութիւնը վտարանդիութեան մեջ: Քննադատական ռեալիստ հեղինակների անցումը դեպի գրական, հերոսական, սոցիալիս-տական նոր ռեալիզմը: ԽՍՀՄ-ի ազդեցութիւնը արեւմուտքի գրականութեան վրա: Թոմաս Մանը և Հենրիխ Մանը հակա-ֆաշիստական պայքարում:

Լեոն Ֆեյխտվանգեր—նրա պատմական վեպի տեսութիւնը: Բարբարոսութեան դեմ տարվող հումանիզմի պայքարի ժամանա-կակից գաղափարների արտացոլումը պատմական վեպում («Տգեղ հերցոգուհին», «Հրյա Ջյուսը», «Ռոսիֆ Ֆլավիի մասին Տրիւֆիան», «Կեղծ Ներոնը»): Ազգութեան պրոբլեմը Ֆեյխտվանգերի վեպերում: «Հաջողութիւն» վեպը—հետպատերազմյան Գերմանիայի քաղա-քական կյանքը ցայտուն ռեալիստիկ արտացոլող: Բուրժուական հասարակութեան մեջ արդարադատութեան և յստեղծագործական ազատութեան թեման: Փայլուն սատիրան ֆաշիզմի նկատմամբ: Ռեալիզմի տենդենցների, ֆաշիստների և քաղքենիների տիպիկական

պատկերները: Ընդդիմ ֆաշիզմի՝ հանուն հումանիզմի, ար-
դարադատության և մարդկային արժանապատվության մար-
տենշողների զրական պատկերները: «Ուլենհայմի ընտանիքը»
վեպի տեղը հակաֆաշիստական զրականության մեջ: Հեռ-
ֆաշիստական տիրապետության գերմանական կյանքի ու-
ալիստական ցուցադրումը: Բուրժուական հումանիստական
գաղափարների ճգնաժամը:

Բուրժուական հումանիստ Գուստավ Ուլենհայմի պատ-
կերը՝ ֆաշիզմի զրոհից հեղափոխական մարտիկների մո-
տեցող:

Նացիոնալիզմի և ինտերնացիոնալիզմի հարցերը Ֆեյխտ-
վանգերի մոտ: Հերոսություն պրոբլեմը: Ֆեյխտվանգերը ԽՍՀՄ-ում:
Նրա «1937 թ. Մոսկվան» գիրքը:

Իոհաննես Բ. Բեյսեր: Նրա ճանապարհը եքսպրեսիո-
նիստական բունտարականությունից դեպի հեղափոխական
ստեղծագործությունը («Քաղցած քաղաքը», «Գորշ կալոննաներ»):
Հեղափոխական պոեզիայի խոշոր ձևի վորոնումները: Բեյսերի
հակաֆաշիստական քաղաքական բանաստեղծությունները: Սո-
նետները: Վերջին բանաստեղծությունների հասունությունը ու
զեղարվեստականությունը:

Երիխ Վեյմերը—մասսայական ագիտացիոն պոեզիայի
վարպետ: Վեյմերտի բանավոր պոեզիան, դրա անմիջական
ազդեցությունը մասսաների վրա («Երիխ Վեյմերտը խո-
սում է»): Նրա բանաստեղծությունների հեղափոխական ու-
մանտիկան: Սատիրական բանաստեղծությունները: Հակա-
ֆաշիստական բալլադներն ու յերգերը: Բերտ Բրեյտի լիբրեան:

Հակապատերազմական հեղափոխական գրականությունը:
Լյուդվիգ Ռենի հակապատերազմական «Պատերազմ» վեպը, շա-
րունակությունը՝ «Պատերազմից հետո»:

Բանվորական շարժումը Բրեդելի «Մեքենաշինարարական
գործարան» վեպում: Բրեդելի ուղին սխեմատիզմից դեպի գե-
ղարվեստականության խորացումը, լեզվի աշխուժացումը: «Փոր-
ձությունը», «Քո անհայտ յեղայրը»՝ փաստաթղթեր ֆաշիստա-
զան զնդանների և գերմանական կոմկուսակցության ընդհա-
տակյա պայքարի մասին:

Աննա Զեգերսի վեպերը: Այդ վեպերի մշակված վոճը («Զկնորս»

ների ապստամբությունը», «Ճանապարհը փետրվարի վրայ»):
Եզոն Երվին Կիշի հեղափոխական ռեպորտաժը: Աշխարհի
զանազան յերկրների ցայտուն պատկերները, բազմապատկե-
րայնությունը, տեմպերամենտայնությունը:

Հեղափոխական դրամատուրգիան: Ֆրիդրիխ Վոլֆի դրամա-
ները:

4. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.

ՀԵՏՊԱՏԵՐԱՉՄՅԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ՅԵՎ ԲՈՒՐժՈՒԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Զոյսը և «Գիտակցության հոսանքի» դպրոցը: Զոյսի
ստեղծագործությունը, վորպես բուրժուական արվեստի ծայր
աստիճան անկման արտահայտություն: Խորացումը յենթագի-
տակցական աշխարհում, վերադարձ դեպի իրրացիոնալ մտածո-
ղությունը: Ֆրեյդի ազդեցությունը Զոյսի վրա: Նկարագրու-
թյունների ցինիզմը («Ուլիսս»): Հոգեբու ստեղծագործական
սկզբունքի («Բանաստեղծ Իդեալ») և բուրժուա-քաղցենիական
գաղղության ու կեղտի (Բլյում) հակադրումը: «Ուլիսի» սատի-
րական կողմերը: Զոյսի հոռետեսական վերաբերմունքը դ՝ ի
բուրժուական աշխարհը: Զոյսի ֆորմալիզմը: Զոյսի ազդեց-
ությունը յեվրոպական և ամերիկական գրականության վրա:

Այսպես կոչված «կոռսված ժամանակների» գրողները անգլի-
կան գրականության մեջ: Բուրժուական Անգլիայի և պատերազմ-
մերկացումը Ուղինգտոնի վեպերում («Հերոսի մահը»): Ուստի-
միզմի պրոբլեմը («Իսկական զրախտը»):

Անգլիայի հակաֆաշիստական գրականությունը: Անգլիական
գրողները և հանրապետական Իսպանիայի պայքարը ֆաշիզմի
դեմ:

5. ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

«20 թվականների սերնդի» գրողները:

Շերվուդ Անդերսոն: «Մութ ծիծաղը» — յենթագիտակցականի,
միստիքական և սեկսուալիստական սկզբունքների մոտիվները:
Նույն տենդենցները նովելներում: Քաղցենիական վոզոր-
մալիություն վարպետորեն նկարագրությունը: Անդերսոնի զիրքը
ճգնաժամի առերևույթին:

«Անդի ցանկութեան» — բանվոր դասակարգի հեղափոխական պայքարի արտացոլումը: Հիմնագույն: «Կորսված սերնդի» նկարագրությունը («Արևը նույնպես բարձրանում է», «Մնաս բարե դենք»): Ավերվածության, մահվան մոտիվները: Հիվանդագին պոետիկայի և արիության թեմատիկայի հակադրությունը («Մահը կետրից հետո»): Հիմնագույնի վերջին յեռույթներն ի պաշտպանություն հանրապետական Իսպանիայի: Նրա աշխարհայացքի առաջադիմության արտացոլումը «Ունենալ և չունենալ» վեպում: «Նոր մասաներ» հանգեսի ոչ երկագլորները և բանթղթակիցները: Մայիլ-Հոլը, Նրա դերը, վորպես հեղափոխական գրական շարժման կազմակերպիչի և ղեկավարի: Ամերիկական աղքատության սեփականության նկարագրությունը «Հրեաներ առանց փողի» վեպում:

ԱՄՆ-ի ներքինական գրականությունը: Լենգուտոն Հյուզ («Գարշիկ»): Աստիճանական անցումը դեպի սեփական: «Ծիծաղն արցունքների միջից» վեպը: Հրաժարումը ներքինական տրագիկոն պոեզիայի կրոնական և մեթոդադճոտ մոտիվներից: Վերջին շրջանի հեղափոխական բանաստեղծությունները:

ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊՐՈԲԼԵՄՆԵՐՆ ԱՐԵՎՍՈՒՑ-ՔՈՒՄ ՅԵՎ ՆՐԱ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հեղափոխական գրականության գործնական խնդիրները ֆաշիզմի դեմ տարվող պայքարում: Հին ընտադատական սեփական վերջը և նոր, դրական և հերոսական սեփական սկիզբը: Խարակտերի անկումը բուրժուական գրականության մեջ և հերոսական մեծ խարակտերի ստեղծումը հեղափոխական գրականության մեջ: Հեղափոխականի պատկերը: Հակառակ 20-րդ դարասկզբի սեփական գեղարվեստական ներթափանցումը դարաշրջանի հիմնական հակասությունների ներսում: Խորհրդային գրականությունը և համաշխարհային հեղափոխական գրականությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԵՂԱՐՎԵՍԱԿԱՆ

1. Золя — «Деньги», «Труд», «Ածխահատներ»:
2. Իրսեն — «Բրանդ», «Ժողովրդի թշնամին»:
3. Գամսուն — «Պան», «Голод»:

4. Հաուպտման — «Զուհակներ»:
5. Метерлинк — «Слепые», «Непрошенная»:
6. Верхарн — «Стихи»:
7. Франс — «Таис», «Кренкебиль», «Остров пингвинов», «Боги жаждут», «Современная история»:
8. Роллан — «Бунт», «Ярмарка на площади», «Кола Брюньон», «Прощание с прошлым», «Очарованная душа»:
9. Мопассан — «Милый друг», «Մի կյանք» (3—4 նովելա ըստ ընտրության):
10. Բարբյուս — «Կրակը», «Ստալին»:
11. Пруст — «В поисках утраченного времени», (В сторону Свана т. I):
12. Арагон — «Базельские колокола»:
13. Генрих Манн — «Верноподданный», «Юность Генриха IV»:
14. Томас Манн — «Будденброки», «Тонно Крегер»:
15. Ремарк — «На западе без перемен»:
16. Фейхтвангер — «Успех», «Семья Оппенгейма»:
17. Бехер — «Избранные стихи»:
18. Сендер — «Семь красных воскресений»:
19. Бредель — «Испытание»:
20. Уайлд — «Портрет Дориана Грея», сказки:
21. Киплинг — «Джунгли»:
22. Голсуорси — «Человек собственник»:
23. Шоу — «Профессия Г-жи Уоррен», «Трущобы», «Цезарь, и Клеопатра»:
24. Уеллс — «Машина времени»:
25. Драйзер — «Американская трагедия», «Финансист» «Титан»:
26. Лондон — «Յերկաթի կրակը», «Мартин Иден», «Белый клык»:
27. Синклер — «Джунгли» կամ «Король Уголь», «Джимми Хиггенс», «Они не пройдут»:

Քննադատական գրականություն արեվմաս-յեփրուպական գրականության ամբողջ դասընթացի մասին

Պ Ա Ր Տ Ա Դ Ի Ր

1. «Մարքսը և Նիցշեյը արվեստի մասին»:
2. Шиллер — «История Зап.-Евр. лит-ры нов. вр.», I—II Հատորները (I հատորի հայերեն թարգմանությունը կա):

ՀԱՅ ՊԱՐՏԱԴՐՐ

1. Фриче—«Очерки развития Западных литератур», М. 1931.
2. Коган—«Очерки по истории Зап.-Евр. лит-ры», т. I—II, М. 1934.
3. Луначарский—«История Зап.-Евр. лит-ры в ее важнейших моментах»—ч. I, II, 2-ое издание. М. 1930 г.

11

28450

APR 1 1920

9 APR 1959

180

11

28450

4162 1 R. 20 4.